

PERIÒDICH QUINZENAL ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any V

Barcelona 29 de Febrer de 1884

Núm. 105

Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes					Fundador: Carlos Sanpons y Carbó	Se publica 'ls dias 15 y últim de cada mes		
PREUS DE SUSCRIPCIÓ	ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	DIRECTOR	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR	ANY	SEMESTRE
Espanya.	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	FRANCESCH MATHEU	Cuba y Puerto-Rico.	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal.	80 »	44 »	24 »	»	Redacció-Administració: Jovellanos, 2 pral.	Filipinas, Méjich y Riu de la Plata.	6 » »	3 50 » »
Se paga per endavant. — Números solts 4 rals						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT. — *Crònica general*, per Jascinto Laporta. — *Nostres grabats*— *Mr. Albert Savine*, per Joan Sardá.— *Samuel* (poesia), per Francisco Bartrina.— *Excursions per la Xina*, per Eduart Toda.— *Lo cas de la Madrona*, per Joan Pois y Massaveu.— *Què més?* (poesia), per Sebastià Trullol.— *Los Nibelungs* (continuació), traduït per Albert Puigdollers.— *Llibres rebuts*.

GRABATS. — *Mr. Albert Savine*, per P. Ross.— *L' Exc'm. Sr. D. Ramon Estruch y Ferrer*, per P. Ross.— *Perduda*, quadro de la Srta. Osborn.— *Gerona. - St. Pere de Galligans*, per Francisco Llorens y Riu.— *L' abelleró*, per Bodmer.— *Plafó*, composició de Berger.— *Projecte de decoració*, per Muriel.

CRÓNICA GENERAL

Avuy qu' encara 'ns dura l'enfit del Carnaval, ni sabria com posarme a escriure aquesta crònica si no tinguéssim lo recurs de dedicar-la tota a parlar de aquelles festes marejadors. De tot lo que no sia Carnaval no 'n diré donchs una paraula, perque no val lo barrejar les coses sèries ab les grotesques, ni està bé que 's diga formalment una veritat en certes diades pera que algú la prenga com un esbronch. Y a fé que no vindria malament que s' aprofités tothom de la llibertat que concedeix lo Carnestoltes pera esbrancar (en lo sentit de parlar ab tota franquesa) a més de cent que durant la major part del any gosan del inmerescut privilegi d' esser respectats per mérits y virtuts que no tenen y que públicament los hi atribuixen los amichs y aduladors. Si fos així ja podriam donar per mort lo Carnaval; ó més ben dit: així 'l Carnaval no duraria més que 362 dies cada any, 363 en los anys de traspás com lo present; sempre fora una mica de progrés.

Ara hem de pendre les coses com son, hem de passar tres dies de mareig y concedir que 'l disfressarse y moure soroll y fer moltes tonteries qu' en altres temps del any repugnarian a la gent formal, es una bona manera de divertir-se y de preparar l' esperit pera suportar les penitencies y privacions que l' han de afligir durant les set setmanes de Quaresma.

Y en tanta manera 'l costum arriba a ferse lley, y tan posat en orde es lo deixar l' habitual serietat en los dies de

MR. ALBERT SAVINE, PER ROSS

Carnestoltes, que 'ls més infelissos, los que semblan més poch disposats a pendre part en la bro-meta d' aquells dies, ja prenen la ventatja als demés y anticipan lo Carnaval, tement, ab rahó sobrada, que si esperessen l' hora precisa de comensar la bulla passarian desapercebuts entre la inmensa maror de gent que bojeja y que no pensa més que en divertir-se. Y héus aquí qu' en venint lo dijous-gras formiguejan pe'ls carrers de Barcelona les colles d' esguerrats, que ab robes violades y estrambótiques cobreixen lo seu cos malmés pe'ls treballs y les desgracies, y ab tonades alegres disfressan lo dol de la seva ànima, y van d' aci d' allà al só de quatre instruments desafinats despertant los sentiments caritatius de la gent compassiva.

Es tot lo que hi ha que veure: la miseria acudint a cercar auxilis, no pas ab gemechs y llàgrimas sinó ab l' ayre de boja felicitat qu' escampa a sa arribada 'l Carnestoltes, no pas planyentse sinó iniciant abans d' hora 'l bullici d' aquestes festes, tot pera posarse més en evidencia, pera cridar més l' atenció dels que no essent així passarian de llarch pe' costat dels pobres esguerrats sens adonarsen. Aqueixes comitives de ceguets y coixos que 's disfressan pera anar a captar son lo més carnavalesch, lo més dolorosament carnavalesch que 's pot arribar a veure.

* * *

De les festes del Carnaval la única acceptable ha estat lo ball de criatures que va tenir lloch en lo Teatre Principal pe' dijous-gras a la tarde; aquella reunió de gent menuda ab tanta varietat de trajos capritxosos y tanta colorayna presentava un conjunt encisador.

Es una diversió qu' está bé que s' haja anat arrelant y que ab lo temps hauria d' ésser tot lo que 'n quedés del Carnestoltes; perque fet y fet aqueixes festes s' haurian de reservar exclusivament pera les criatures, ja que no s' avenen prou ab la formalitat que han de tenir los majors d' edat. Lo Carnaval no ve a ser més que una série de dies d' ignocents, y no deixan de cometre una usurpació d' atribucions los homes grans que prenen part en les entremaliadures d' aquells dies.

* * *

Tot lo demés de cada any ha vingut a animar los dies de Carnestoltes; però no hi valen ja societats, ni hi val res pera revivar unes festes que corren decididament a sa mort. La *ria* ha estat aquest any desanimada; les disfresses eran poques y de mal gust; sembla que la gent no fa tant cas com abans de les diversions carnavalesques, y diu tothom que aixó 's va perdent; jo no sé sí es que 's pert lo Carnaval ó sí es que jo perdo l' humor, però ni he trobat que la gent se divertís, ni que dolgués a ningú l' acabarse tan aviat la broma pera cedir lo lloch a la severitat del temps quaresmal.

Aixó sí, 'ls balls no s' han vist deserts, ni han deixat d' omplirse 'ls cafés en les tres nits de Carnestoltes; tots estaven plens de gom a gom, y tots rebian la visita de estudiantines y de cobles que regalavan l' aurella dels concurrents ó feyan esgarrijar als filarmònichs de sentit delicat; de tot hi havia; y les disfresses entravan y sortian després de fer quatre postures y saludar als coneguts ab algun acudit insuls ó de no gayre bona lley a cambi d' alguna *floreta* que 'ls hi tiravan de tant en tant.

Lo dimars es lo dia del esbravament; los aficionats a disfressarse y a moure gatzara s' afanyan a aprofitar l' ocasió sentint que 'l temps s' acaba y que 'ls hi ve al demunt la Quaresma. La Rambla va de gom a gom, y entre crits y tochs de cornetes y redobles de timbals y altres elements d' escàndol s' arma un soroll intolerable que dura fins a més de mitja nit; després tohom va desfilant, y passa pe'ls carrers més deserts algun que altre pacífich ciutadà

extranyament vestit, sense careta, dona la bona nit al vigilant ab una veu que acusa l' excés de treball que la gorja ha hagut de fer aquell dia, puja l' escala tussint, y cansat de divertir-se 's fica 'l llit pensant que ja hem entrat a la Quaresma y es qüestió d' inaugurar solemnement aquesta santa temporada.

* * *

Som al dimecres de Cendra; lo sacerdot tot posant la cendra al front dels devots cristians ha fet memoria de la nostra humil condició y del fi que 'ns espera: hem de convertirnos en un grapat de pols. Es hora donchs de pensar en redimir l' ànima ab la penitencia.

Y a la tarde del mateix dia formigueja per tots los voltants de Barcelona la gent que 'n fa del primer dia de Quaresma un darrer dia de Carnestoltes; es lo dia de enterrarlo, y la solemnitat del enterro ha d' estar en harmonia ab lo caràcter del difunt. Lo ventrell hi fa 'l primer paper; les rialles y les cançons alegres son les oracions que corresponen a la categoria del ideal personatge que presidí les disbauxes dels últims dies.

Cap al vespre entran per tots los cantons de Barcelona 'ls devots ciutadans que han anat a celebrar l' entrada de la Quaresma; los uns arriban ab lo posat habitual y ab aquella lley de satisfacció que proporciona 'l respirar una tarde 'ls ayres del camp; los altres exteriorisant més l' alegria que 'ls umple 'l cor, y un xich animadets per les repetides libacions que han estat lo mellor de la festa, venen cantant al só de la guitarra, ó rihent y parlant en alta veu com gent que no té res de que amagar-se; y uns altres, afortunadament poquíssims en aquesta terra, tornan de fora ab algun senyal que traheix de lluny sa poca sobrietat, caminant ab aquella enfadada incoordinació qu' excita la llástima y la mofa a la vegada, y ja fan prou si saben anar a casa seva sens necessitat de que 'ls hi acompanyen; ja no 's parla dels que han rebut algun mal en les bregues que tot sovint s' arman ab l' escalfor del tiberi, perque encara d' aixó no 'ns en podem queixar gayre 'ls barcelonins; no s' ha de dir lo mateix d' altres pobles d' Espanya.

J. LAPORTA

NOSTRES GRABATS

Mr. Albert Savine

Véjas l' article del Sr. Sardá, que va en altre lloch d' aquest número.

L' Excm. Sr. D. Ramon Estruch y Ferrer, Senador del Regne

Pocas morts haurán sigut més sentidas que la d' aquest distingit home públich, qu' ha dexat darrera seu una estela de simpatia y d' agrahiment. Son enterro ha sigut dels més concorreguts qu' hem presenciats a Barcelona; a ell acudí tot lo bo y millor de las arts, las ciencias, l' industria y tots los rams de l' humana activitat, demostrant axís la bona memoria que dexa, al estingirse, una vida ben aprofitada.

Lo Sr. Estruch havia format part de las Juntas d' un gran número de las societats de crédito més importants, havent contribuït poderosament a sa prosperitat ab sa iniciativa y son clar seny, desempeyant la presidència d' algunas y entre ellas lo Consell d' Administració del ferro-carril y minas de Sant Joan de las Abadessas. Varias vegadas havia ocupat un lloch en la Diputació Provincial, y en diferents legislaturas ha sigut representant del país en lo Senat. Catalunya no pot oblidar que tant en lo Parlament com fora d' ell treballá sempre ab empenyo en favor de sos interessos, essent un dels defensors

més constants de l' industria nacional contra la propaganda lliure-cambista.

Moltas son las associacions benéficas que li debian grans favors, y en especial la Casa de Misericordia per la que sentia una predilecció particular, y de qual Junta de govern formava part últimament.

Sas bellas dots de caràcter, unidas a sos mèrits rellevants, li havian guanyat numerosos amichs dintre y fora de nostra ciutat, qu' haurán sentit vivament la seva mort, ocorreguda 'l dia 25 del passat Janer.

LA ILUSTRACIÓ CATALANA, que pren part en lo dol causat per la pèrdua del Sr. Estruch, creu cumplir un deber al dedicar una de sas planas al eminent patrici, y envia 'l pésam a sa familia per tant irreparable desgracia.

Perduda

La senyoreta Osborn, una de las artistas més distingidas d' Inglaterra, es l' autora del quadro que reproduhim. Es verdaderament lo quadro d' una dona; lo sentiment en sa base y la senzillesa en son procediment revelan al primer cop d' ull tota la tendror d' un cor jove y la blancor d' una ànima cristiana. L' escena d' unas germanas de la caritat recullint amorosas una nena extraviada y sola en los carrers de la ciutat está poéticament interpretada; y conmov lo posat de la criatura, tant com l' afany de las germanas pera averiguar las senyas de l' habitació ahont pujan retornarla.

Gerona. — Sant Pere de Galligans

Lo Sr. Llorens y Riu ab la desinvolvura que li es propia ha fixat en lo paper l' impressió de l' àbside y campanar de Sant Pere de Galligans, l' antich monument geroní que visitan tots los forasters en l' immortal ciutat. Lo temps ha esgratinyat las pedras, per sas esclexas s' ha arrapat l' herba, los aucells han fet niu en sos buyts, y 'l monument en lloch de mermar sa bellesa, la va augmentant; l' arquitectura li fuig y l' ampara la poesia.

L' abellerol

Bodmer es l' artista que comparteix ab Giacomelli la gloria de pintar la vida dels aucells, y l' aventatja encara en reproduhir las bellesas de la naturalesa. La seva fama es universal y las sevas obras son disputadas per los aficionats. La que avuy donem representa l' abellerol, aquest aucell que s' alimenta principalment d' abellas, petit y viu. La gracia de l' aucell rivalisa en aquest dibuix ab la veritat dels escardots punxaguts y esquerps que no 'l privan de perseguir ab llibertat a las menudas fabricadoras de mel.

Plafó

Lo jove pintor alamaný Juli V. Berger, qu' es un dels qui més s' ha distingit en la pintura al fresch, es l' autor de la alegoria d' aquest plafó. Lo dibuix tan correcte com graciós, l' agrupació magistral de las figuras, las actituds, l' expressió, 'l tó, la llum, tot en fi, lo principal y lo accessori, fa d' aquesta composició una obra d' art, qu' admirarán de segur los aficionats als frescos, en qual género es ja mestre consumat lo jove Berger.

Projecte de decoració

L' últim dibuix que dexá l' inolvidable Muriel es lo que publiquem avuy en las planas de L' ILUSTRACIÓ. Dexeble d' un pintor catalá, Muriel s' havia guanyat un nom en l' art escenogràfic, y una proba de si era digne de sa reputació está en lo projecte que reproduhim, obra d' un moment, apuntació feta en una estona de vaga, sense aplicació immediata, però que revela la manera de sentir de l' artista.

MR. ALBERT SAVINE

Pochs d'entre 'ls escriptors catalans podriam parlar de Mr. Albert Savine sense incorre als ulls dels maliciosos en la nota de apassionats ó en la de venjatiús. Perque Mr. Savine, durant los sis ó set anys que fa que ve seguint y divulgant á Fransa en incessans articles lo moviment literari de Catalunya, ha parlat, alabant ó censurant, de tots y cada un, grossos y petits, vells y joves, dels que ab més ó menys bona fortuna fem literatura catalana. Mr. Savine llegeix los nostres llibres, las nostras poesias, los nostres articles ab tanta ó ab més assiduitat que 'l qui d'entre nosaltres més se n' ocupa. Mr. Savine coneix los noms de tots nosaltres, y no content de coneixe 'ls ell, vol ferlos coneixe als numerosos lectors de las importants revistas y periódichs en que colabòra: *La Revue Lyonnaise, Le Contemporain, Le Polybiblion, Le Foyer, Le Midi littéraire, La Revue du samedi* y altres que seria llarch citar. A tots, més ó menos justa, sa ploma nos ha fet la part. ¿Quí, donchs, pot ferli á ell? ¿Qui pot presentar-lo als lectors de LA IL·LUSTRACIÓ en termes que no 's fassan sospitosos ó de interessada y personal gratitud ó de ressentiment y rancunia?

Un ó altre, no obstant, ho ha de fer: femho, donchs, ab tanta menos por en quant, més que la veu propia del qui aixó escriu, hi haurá en lo que aquí escriga la veu de tots, la veu, sobretot, d' un periódich com LA IL·LUSTRACIÓ que obligat á donar á coneixe en sas planas tot lo que, personas y cosas, té relació ab la nostra patria y contribuheix á son enaltiment, faltaria á sa missió si aplassás per un moment més la paga del tribut públich de gràcias que en nom de la nostra literatura deu á Mr. Albert Savine.

Semblant tribut se fa més oportú avuy, recient la publicació per Mr. Savine de sa traducció francesa de la obra més capdalt de la nostra literatura, la ja famosa *Atlántida*, traducció á la qual precedeix un llarch é important estudi sobre *Lo renaixement de la poesia catalana* (1).

Aquest estudi, que vindrá á ser un capítol de la *Historia de la poesia catalana* desde sos orígens fins al nostre temps que está escribint Mr. Savine, conté una detallada ressenya del moviment literari catalá durant lo present sigle. Las duas obras que li han servit de base principal pera sa ressenya han sigut la *Historia del renacimiento* den Tubino y *La Reseña del actual renacimiento* del nostre Rubió y Ors, fonts apreciables de noticias, ja que no sempre de crítica, completadas per l' estudi directe de las obras del renaixement historiat y per las indicacions escampadas en prólechs, notas y articles de biografía y bibliografía.

Ja hem dit abans que no veniam á criticar la obra sinó á presentar al autor. Per aixó 'ns abstinérem de seguirlo en sas copiosas apreciacions, ni de fer notar aquí y allí alguns errors, la major part més de detall que de concepte, en que l' han fet incorre la distancia y la falta del tracte directe de personas y cosas. Escassos son, per altra part, aquells errors y de facilíssima correcció, ni afectan al conjunt, que es lo que s' ha de considerar principalment en estudis d' aquesta naturalesa. Lo conjunt resulta exacta reproducció de la nostra vida literaria: aixó basta (2).

Ni obstan á semblant fidelitat las equivocacions en més ó en menos que haja pogut sufrir Mr. Savine al criticar y classificar als nostres poetes. Algun tal vegada apareix un grahó més amunt del que en justicia li pertoca: un grahó més avall algun altre. Pero fins en aixó ¿quí posseheix la veritat? ¿hont está la justicia? ¿L' enlluherna á ell la distancia ó

(1) Forma un volum in-16 de CLXXV-273 planas, editat per la casa Leopold Cerf, de París. La traducció va acompanyada del original del poema.—Se ven á 4 francs en las principals llibrerias.

(2) Val la pena de llegir, sobre aquest punt, la crítica que en forma de carta al autor publica D. Joseph Yxart en lo darrer número de la revista catalana *L' Avens*.

'ns cega á nosaltres la proximitat? ¿No influheixen molts cops inconscientment en los nostres judicis aficions d' escola, prejudicis de doctrina, fins predileccions ó antipatias personals? Tal vegada en l' escriptor que, com Mr. Savine, nos veu de lluny, estrany á las nostras camaraderias literarias, als nostres entusiasmes de moment, á las nostras religions de personas, hi ha més condicions d' imparcialitat que en nosaltres, que, ficats en lo rebull de las onadas, no veyem altas més que las que s' aixecan á tret dels nostres ulls.

¿Cóm no aixis? Pot ser Mr. Savine no ho sap. Hi ha qui no té la *Atlántida* per tant obra mestra com ell, ni creu que meresca, si no 'ls honors de la traducció, los alts honors, per lo menos, que li ha dispensat la crítica. Las cinch edicions publicadas del poema de Mossen Verdager, una d' ellas á Buenos-Aires, las tres traduccions castellanas, la francesa en prosa de Mr. Savine y la preparada, en vers, de Mr. Petratx, las traduccions provensala, inglesa é italiana que están fent respectivament Mr. Guitton Talamel, lo príncep Bonaparte Wyse y 'ls Srs. Sabbatini y Sugneri; las criticas, ja no en articles, sino en llibres com lo de Monsenyor Tolará de Bordas, las cartas de Lleó XIII y las visitas del vell Emperador del Brasil los hi semblan á alguns exagerada ovació filla de circumstancias especials del autor, y fins de la sort y de la moda. En aquesta dualitat d' opinions ¿quí té hahó? Mr. Savine y 'ls qui hem ajudat, trompetejantla al públich, á que la *Atlántida* s' aixequés, ó 'ls qui més ó menos *sotte voce* la retallan y critican y li regatejan l' alt valor reconegut per estranys y propis?

Y no obstant, basta resseguir la traducció que n' ha fet Mr. Savine pera ferse cárrech de la justicia de aquella extraordinaria ovació. *La Atlántida* no interessará may als qui busquin abans que tot y sobre tot en la poesia la ánima y 'ls sentiments humans, lo drama del cor. Ni Alcides, ni 'ls Atlants, ni Hesperis son sers de la nostra rassa. No 'ns son ni simpáticos ni antipáticos, per més que 'ls plants d' Hesperis estigan escrits ab accents tan enternits y arrancats de las entranyas que en certs moments la aixequin, ó la abaixin, com se vulga, al nivell dels nostres sentiments. Però com de poesia n' hi ha de moltas menas y la una no exclou la altra, la *Atlántida* quedarà sempre com un prodigi de poesia descriptiva, com una maravella de forma y de vigor en la pintura dels grans espectacles de la naturalesa, com una de las borratxeras d' imaginació més atrevidas de la poesia contemporánea.

Aquestas grans qualitats no sols sobreviuen á la traducció de Mr. Savine, sinó que, es més, potser pera molts lectors se posarán més de relleu. Será, si 's vol, una ingeniositat lo que anem á dir, però no per aixó als nostres ulls deixa de ser certa. Y es que potser los estrangers poden apreciar millor que 'ls catalans algunas de las bellas del poema. No apreciarán certs primors de versificació, certas audacias de forma, però, tot en tot, no sufriran, com alguns lectors catalans, los inconvenients d' un defecte d' educació literaria que sobrè nosaltres pesa.

Educats en la amplitut y rotunditat de la llengua castellana, acostumats á una poesia com la d' aquesta llengua, sempre majestuosa, sempre oratoria y que diu las cosas més trivials ab una afectació y un énfasis que la indole del idioma fa inevitables, no sabem avenirnos á una poesia com la de *La Atlántida* que descriu las cosas més estupendas en llenguatge rústich y pagés, y en estil tant concis, tant concentrat, que enclou las caracterisacions més complexas en simples adjectius, enmotlla las frases en paraulas y condensa grans quadros en breus estrofas. La grandiositat del espectacle nos sembla que exigeix énfasis en las formas, trompeteig en la frase; y com ni aquell ni aquest hi son, notem certa discordancia entre lo que 's diu y 'l com se diu.

Donchs bé: al traduhir, aquesta discordancia

desapareix. Primerament, certs mots que per ells sols fan imatge no tenen equivalent en la traducció, y si bé 's pert aquella bellesa, la totalitat del concepte poétich, en cambi, surt més neta, menys recarregada, guanyant per un costat lo que deixa en lo camí per l' altre. Segonament, en una traducció la rusticitat pagesa del llenguatge s' afina y urbanisa, l' estil s' infla y arrodoneix, y 'l poema s' engalana ab aquest llenguatge pompós que aquí y fora d' aquí li han imposat la convenció literaria y la educació académica de tots los grans autors de poemas. Y aixó fins en una traducció francesa y á pesar de la major simplicitat del francés, perque 'l traductor francés traduheix, com qui diu, per paraulas de ciutat las paraulas de montanya, per paraulas de llibre las paraulas de pagés, equilibrant la forma ab lo fons y fent literari lo que ja ho es de literari, però ho es d' una literatura nova, individual, característica d' un autor.

Un altre inconvenient té pera 'ls lectors catalans la *Atlántida*, y es lo llenguatge. Recordo que 'm fou impossible convence al malaguanyat Revilla de que en la *Atlántida* hi havia molts menos arcaismes de lo que ell se creya. Molts dels catalans que llegeixen la *Atlántida* pensan com en Revilla, perque avesats al llenguatge corromput y malmés de ciutat, tenen per arcaich tot mot que no entre dins del escàs vocabulari aquí corrent. D' aquí que en la *Atlántida* s' hi trobin estranys, desorientats, y sentin la mort hont respira, la poderosa vida d' un idioma que s' assembla al seu, però que no es lo seu. Per aixó certas bellas s' escapan. Agafo al atzar un vers:

Y revinclades ones s' arrestellan-dennunt les naus.

¿Quina forsa té! *Revinclades* pinta admirablement lo moviment de las onadas que s' encorvan y retorcen pera caragolarse sobre ellas mateixas al estimbarse; s' *arrestellan*, la continuïtat ab que se succeixen rápidamente las unas darrera de las otras. Aixís dihem: una *restellera* de cosas, per un enfilall de cosas. Y no obstant, quants n' hi ha que han llegit lo poema sense parar atenció en lo vers, potser sense enténdrel? Per qué? Perque á Barcelona no solem usar lo *revincladas* ni l' *arrestellar*.

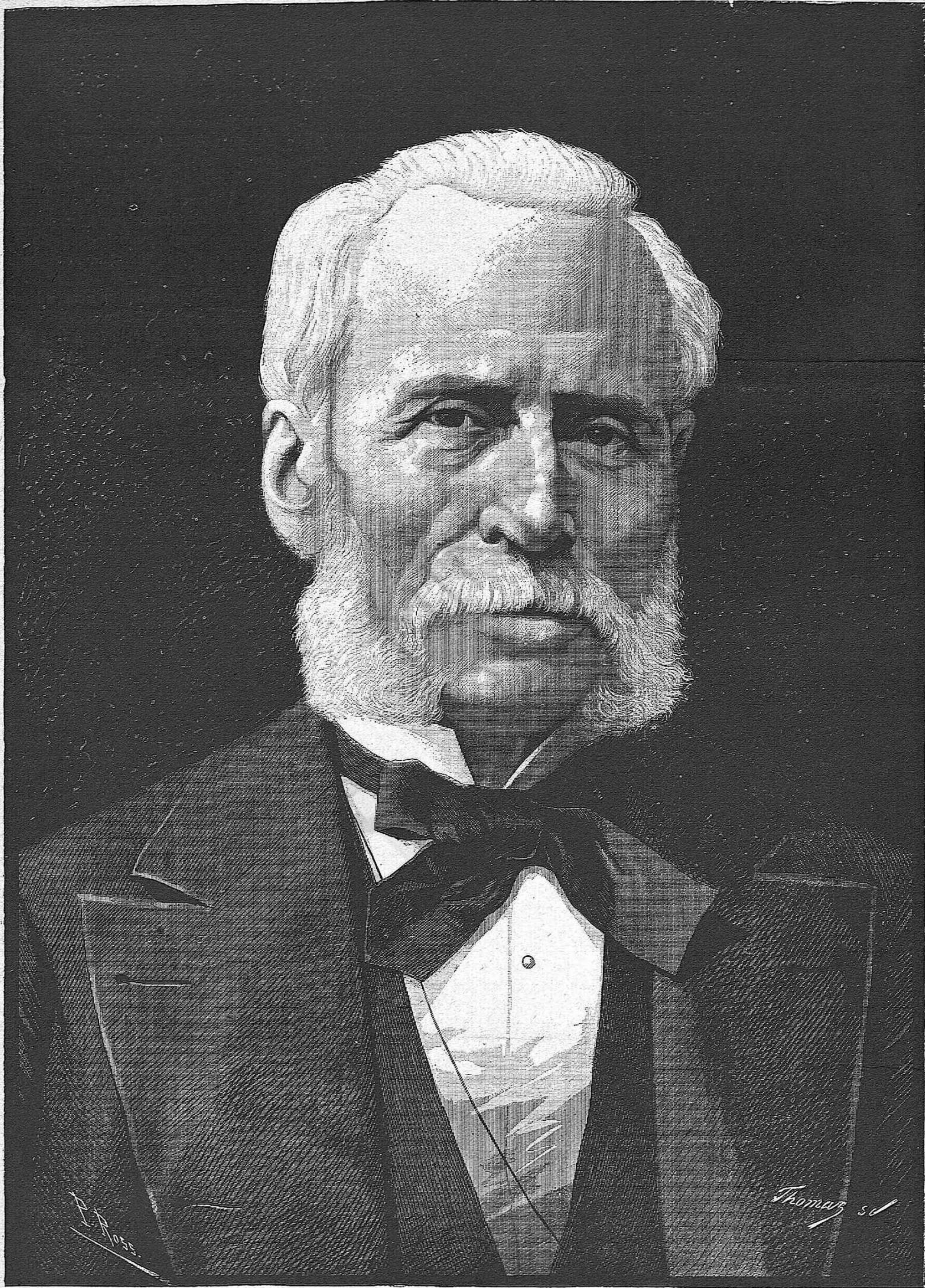
Donchs bé: pera l' extranjer que llegeixa una traducció del poema, pera 'l francés que llegeixa la de Mr. Savine, semblant inconvenient desapareix, perque 'l llenguatge empleat en la traducció es lo que ell parla usualment ó está avesat á llegir, y enten y aprecia lo que hi ha aquí qui ni aprecia ni enten. No hi ha paraulas novas y difícils: totas son conegudas y la obra 'n val més.

Per aixó en Savine es dels qui pensan, y fa bé, que la *Atlántida* es una obra superior: per aixó ha cregut que mereixia ser traduhida, y n' ha emprés y dut á terme la traducció, ab fe, ab entusiasme, ab íntima apreciació de totas las bellas del original, las quals ressurtén y destacan tot lo que poden destacar y ressurtir en una traducció las bellas d' una obra genial y de condicions tant singulars com las que hem tractat d' explicar y fer veure en las ratllas precedents. Es á dir, que 'ns ha dat una llissó de catalanisme y fins de catalá, demostrant que 'n sabia més que alguns dels que diuen que no entenen gayre *La Atlántida*.

¿Y cóm no, si 'ns llegeix més que nosaltres mateixos, com ja hem dit abans? Si 'ns estudia y 'ns admira més de lo que 'ns estudiem y 'ns admirem nosaltres mateixos? Si ha fet de nosaltres un dels objectes més predilectes de son estudi?

Ja havem dit més amunt que está preparant una *Historia de la poesia catalana*. Ni es aquesta sola la obra que pensa dedicar á la nostra literatura. Lo teatre catalá es materia actual de sa atenció y estudi, y á ell dedicarà un altre llibre. Té, además, en cartera, próximas á publicarse, una traducció de *La Papallona* den Narcís Oller, y d' una serie de quadros del mateix autor, per qui sent especialíssima y merescuda simpatía, ben corresposta per cert.

Y á tot aixó, 'l lector de L' IL·LUSTRACIÓ dirá sor-

EXCM. SR. D. RAMON ESTRUCH Y FERRER

PER ROSS

† en 25 de Janer de 1884

PERDUDA, QUADRO DE LA SRTA. OSBORN

prés: ¿cóm alcanza á tant la activitat literaria d' un jove quasi sense pel de barba, que aixís lo representa 'l retrato que serveix d' ocasió al present article? Sí; Mr. Albert Savine es jove, si no tant com sembla pel retrato, tret d' una fotografia de fa dos ó tres anys, prou jove encara perquè 'ns admiri la laboriositat infatigable de son treball. Vint y cinch anys té, es nat del Abril del 59, y no més lo que sobre literatura catalana dú escrit faria pot ser tres ó quatre volums com lo de més de 400 planas de que havem parlat.

Peró si fos aixó sol! Sa afició á la literatura catalana no exclou la que té per la castellana. Altre tant de lo que ha fet pels escriptors catalans ha fet pels castellans. Dú traduhit y publicat *El comendador Mendoza* den Valera; té traduhida pera publicar *La campana de Huesca*, novela histórica den Cánovas, y en lo dors de la traducció den Valera anuncia las de varias novelas den Trueba, d' Alarcon y Fernandez Bremon, aixís com un volum d' estudis literaris sobre 'l teatre espanyol contemporani.

Avuy, llesat de plé á las corrents naturalistas en la novela, estudia y dona á coneixe á Fransa á en Pereda y la Pardo Bazan, y no surt llibre ni llibret d' alguna importancia que ell no llegeixi y sobre 'l qual no parli en alguna de las publicacions que sollicitan son concurs.

Y á tot aixó, deixant lo paper de traductor y de crítich per lo de creador, escriu y elabora novelas y obras históricas, y llegeix tot lo que 's publica á Fransa, y sosté continua correspondencia literaria ab una porció de gent d' Espanya fent de sas cartas veritables articles de crítica íntima y familiar tant curiosos y nutrits de ideas y coneixements com los que escriu pera 'l públich.

¿Cóm se resisteix la nostra peresa de meridional á ferse cárrech de tanta activitat! ¿Quina manera d' aprofitar anys! Y al dir peresa de meridional no dihem bé, perquè Mr. Savine es també meridional, com nat á Ayguesmortes y criat y crescut á Antibes, vilas las duas plenament meridional, banyadas pel Mediterrani y cremadas pel sol xardorós de la costa provensala.

¿Es á aquesta germandat de rassa á lo que obeheix sa afició á las cosas d' Espanya y especialment á las de Catalunya? Quí sap! Las circunstancias, molts vegadas, semblan conduhir als homes, y no obstant, no son més que estímuls de forsas ingénitas, que obran sols perquè aquestas forsas preexistian. La familia de Mr. Savine posseheix bens á Cuba, y mercés á aixó, la mare d' aquell vulgué que aprengué lo castellá. Fóuli mestre en aquest idioma un D. J. B. Cos y Duran, fill de Cervera. Però al seu costat no hi aprengué sols lo castellá sino noticia del catalá, la qual s' ampliá ell tot sol, gracias á la lectura de la edició den Balaguer que conté ab l' original catalá la traducció castellana. Compromés á escriure, tenia 18 anys, un estudi sobre 'l *Felibrige* provensal pera *Le Foyer*, volgué compéndrehi als catalans. Aixís comensá, é insensiblement aná aficionantse al estudi de las obras de la nostra literatura, pera arribar en sis ó set anys á ser, com es avuy, un parisien que sab més de catalá y de literatura catalana que molts dels mateixos nats y criats á Catalunya. Honor á ell y vergonya pera aquestos.

J. SARDÁ

SAMUEL

(DEL POETA GRECH A. VALAORITIS)

Souli y Kongí varen ser los darrers baluards de la independéncia grega: lo monjo Samuel y sos cinch companys sas més heróycas víctimas.

J. W. STEINER

« ¡ Rendeixte! ¿ Encara esperas, lo monjo Samuel, quant ja no hi ha esperansa ni á la terra ni al cel? ¿ Qué fas ab tos cinch homes tancat dins de Kongí?

¡ Lo campament aguayta! ¡ mira cuánt de soldat!
¡ A cents, á mils te voltan! ¡ Samuel, rendeixte al fi;
Vely Pachá 't perdona: per ell serás honrat! »

De dalt de la montanya crida així ab ronca veu lo grech que al Turch va vendrer ánima y patria y Deu, Piliós Gousis l' apóstata. Samuel no li respon: tancat dins de la iglesia, d' allí no mourá 'l peu mal que s' ensorri 'l temple, mal que s' ensorri 'l mon.

Ni cants, ni encens, ni ciris la casa de Deu té: cinch grechs com á cinch ombras la Creu vetllan ab fé, de la ferrada porta davant agenollats: ni un sospir, ni una queixa, ni un plor á turbar ve lo sepulcral silenci d' aquells ámbits sagrats.

Al fondo del Santuari, devotament resant lo vell monjo 's prepara pel sacrifici sant. De sopte, agafa trémol lo cálzer benehit, y ab mots que barboteja ab ell va conversant..... paraulas que diguera, ningú las ha sentit.

Sos ulls, que las vigíllas tots rojos han tornat, la Sanch y 'l Cos del Cristo al cálzer han guaytat. ¡ Y qué n' hi diu de cosas lo líquit misteriós! Samuel los genolls flecta..... ¡ Calleu, veus de combat, que pel cop darrer alsa lo vas miraculós!

L' abaixa, s' incorpora, lo besa ab humilitat y al fons ardenta llágrima deix cáurerhi extasiat; ¡ qué 'n porta aquella llágrima de prechs y de dolor!
« Per l' aygua que ara 'm manca * rebla, oh Deu, de bon grat, que immaculada y pura me surt del fons del cor! »

Com lo sol al mitj dia lo cálzer resplandeix. La sanch va á pendre forma: ja 's mou, ja bull, ja creix... Veyent tant gran miracle Samuel plora de goig y 'l sant vas porta al llabis, y tot ell s' estremeix, que com un cor sent bátil y 'l veu ardent y roig.

La porta de la Iglesia de bat á bat s' ha obert y una claror rojenca sa cúpula ha cubert. Los grechs que 'l Temple guardan á terra s' han postrat, y al raig que ve de fora Samuel han descubert que del altar devalla radiant de magestat.

¡ Qué hermosa es sa figura! ¡ son blanch cap, qué seré! nevat cim que ilumina lo raig de lluna al plé als ulls dels cinch grechs sembla qu' esperan d' ell sa sort. Samuel ja no du 'l cálzer: negrench barril sosté que cova en sas entranyas la destrucció y la mort.

Aixó no més li queda y aixó li bastará: davant la porta santa lo posa ab ferma má y sobre d' ell tres voltas fa 'l signe de la creu. Després lo res acaba, y 'l fa servir d' altá' possanthi 'l diví cálzer hont bull la sanch de Deu.

Del campament arriban esgarrifosos sons... Samuel encen la metxa y cau de genollons, y poch á poch son rostre se va transfigurant. Extátichs, frets, inmóvil, los seus cinch companys, escoltan la pregaria que 'l vell va murmurant.

« ¡ Déu meu, mon prech ou ara, que 'm surt del fons del pit. Quaranta anys que 't serveixo.... ¡ en qué hauré delinquit, que á la fi de mos dias m' envias dol tan greu!
¡ Que ton voler santíssim com sempre sia cumplit; mes ton enutj detura... tingas pietat, Deu meu!

Orfe, 't prenguí per pare, y foren mos amors Tu y Souli la gloriosa, la dels cent miradors, que ara 'l jou arrossega del Turch que la oprimeix; y puix que ja per ella no 's troba humá socors, deix que á la eterna patria retorni avuy mateix.

De tants combatents qu' eram, Senyor, sols hem quedat. Pels camps ¡ y cuánts dels nostres als corbs han afatat! ¡ ni sepultura troba dins de sa patria 'l Grech, ni 'l plo' 'l lloch hont jau rega!... Pietat, Senyor, pietat: per tots quants t' ofengueren accepta avuy mon prech!

A tu aixequem los brassos los servidors fidels encara tots sangosos de sanch dels infidels...

(* En la Iglesia grega l' aygua viva es un principi indispensable per la celebració del diví misteri.

¡ Ta benedicció dónans, omnipotent Senyor!
¡ Que la perduda patria pugan trobar als cels los que 'n Tu sol confían y t' aman de bon cor!

Vora ton trono espléndit, en lo Reyalme sant, á nostra Souli dónans una vila semblant, hont lo lloré y la palma vejam creixe' y florí.
¡ Qui hi trobés pera viure, ton nom glorificant centurias y centurias, una nova Kongí!

Souli, Souli la hermosa, venuda al extrangé, ¡ ni un pam de terra lliure per jaure en tu tindré;
¡ Senyor, que al menys mos ossos reposin en Kongí!
¡ May petjará sas llosas lo peu del forasté', que quant al cel me 'n voli las claus portaré ab mí!

Deu meu, permet desdara que sempre al meu costat las duga fins al dia del vall de Josafat, que ni al cel ni á la terra me las prenga ningú...
¡ Souli, Souli estimada, si 'l cos ja t' ha deixat eternament mon ánima viurá pensant en tu! »

Del campament arriban esgarrifosos sons y 'l vell encara parla posat de genollons.
« Deu de misericordia, acull mon últim prech: ¡ que puga al teu sant Regne entrá' ab mos companys! es la darrera súplica que t' alsa 'l pobre grech.

Fills meus, als que tant amo, tot ara tindrà fi!... A la celestial patria podré venir ab mí si ab fé y ab esperansa pregueu á Deu de cor! »
Dihent aixó pren lo cálzer, y del licor diví fa beure als cinch que 'l voltan tranzits de sant temor.

La ceremonia fina: combrega 'l darrer grech; y quant formula 'l monjo del gran misteri 'l prech, á las portas del temple lo Turch es arribat. Samuel agafa 'l cálzer y 'l buyda d' ira cech: la sanch qu' en ell bullia la pólvora ha tocat.

Lo llamp llavors esclata, y al terratrémol fer apar que l' Infern s' obri y encengui al mon enter. Kongí qué be 's reflecta del cel en la negror! Sembla que ab lluminarias ensenyi al extranger de Grecia las despallas, la destrucció y l' horror.

Y en tant, amunt, pels ayres, fent via dret al cel pujava y s' estenia lo manto de Samuel. Semblant á un immens núvol va véurerlo Souli que aterrador cernías, com funerari vel, sobre las candents runas del temple de Kongí.

Y com si l' empenyera de Deu la potent má l' encés manto del monjo la Grecia atravessá; sa claror sanguinosa cremávaho tot d' arrel; los boscos s' encenian, fumavan vall y plá... ¡ tot purificat era per l' ombra de Samuel!

Mes al lluhí' 'l nou dia l' incendi tingué fi: com per la Primavera la terra refflorí, los arbres esclataren en l' ayre perfumat, y la Esperansa santa vingué sobre Souli, y van renaixe' en Grecia la Fé y la Llibertat.

F. BARTRINA

EXCURSIONS PER LA XINA

LA CIUTAT DE SU-CHAO Y LAS RUINAS DE TUNG-HO

La provincia de Kiang-su es una de las més ricas, pobladas y fértils dintre del Imperi xino. Sos terrenos, formats per l' arrastre de las ayguas del riu Yang-tse, se veuhen creuhats en totas direccions per innumerables canals, barranchs y torrents, lo qual permet á un barco de poch calat recórrer d' un cap al altre aquells interessants districtes del Celest Imperi.

Per expedicions d' aqueixa classe lo barco deu anar aprovisionat de tot, porque tot falta al europeo quant se fica al intern de la Xina, tot fins l' aygua. Feyna llarga la que té un home fadrí y sense fills per pensar que no falti res de lo que necessita per

la cambra, per la cuyna, per sas distraccions igualment que per sas necessitats. Però tot ho vens si sab revestirse d'una paciència xina y guanyar ab sa calma la dels numerosos criats indígenes que l' rodejan; y com totas las horas acaban per tocar, també arriba la de marxa vers lo desconegut interior d' aquell Imperi.

Feya algun temps projectava anar á la ciutat de Su-chao que tant ponderan y alaban los llibres xinos, y tenia ja l's preparatius casi fets per realisar ma idea quant la hona sort me feu fer la coneixença d' un distingit oficial de la marina francesa, lo comte Enrich de Carfort. Desgracias de familia l' havian contristat si no abatut, y creguí poguer oferirli una distracció oportuna convidantlo per acompanyarme en mon viatge. En aquellas llunyas terras del extrem Orient, l' europeu sent massa la necessitat de reemplaçar los perduts afectes de la familia y de la patria per llassos de l' amistat que fàcilment se lligan entre estranyos y aixís se crien relacions en acabat guardadas ab carinyós recort.

Decidirem emprendre lo viatge lo dia 7 de Novembre de 1881, y á las vuyt del matí uns quants amichs venian á la coberta del barco per darnos l' abrassada de despido. En aquell moment vaig batejar la petita nau que per primera volta m' portava á la terra del misteri, y al trencar com es costum una ampolla de Champagne á la punta de proa lo nom d' *Otjer* fou saludat per tres *hurras*. Nostra bandera, que ho eran las barres catalanas ab la creu de Tarragona, pujá al alt del mástil al temps que llargadas las amarras deixarem la ciutat de Shan-ghai ficantnos á favor de la marea entrant per lo canal de Su-chao.

Aqueix canal, de sa desembocadura al riu Vangpu fins unas 50 ó 60 millas d' altura, ofereix un aspecte monótono y uniforme, puig corre entre planas ahont sols creix l' arrós, tancat per dos banchs de terra d' uns trenta metres d' altura. L' únich monument notable que s' troba en aqueix trajecte es un pont de pedra demunt lo canal de Vong-du, al costat del qual se veu una petita pagoda ó temple que guarda lo Deu tutelar del riu.

A la una de la tarde del dia següent arribarem á Kung-san. L' entrada á aquesta vila es sumament pintoresca. Sas velles murallas enmarquetades veuen cobertas de frondosa vegetació, y un ample canal d' aygua clara la rodeja com á fosso. Dintre ofereix l' espectacle de la destrucció més complerta. Kung-san era una vila de las anomenadas *Sien* ó de segon ordre, que contava més de cent mil habitants, però 'ls rebeldes Tai-ping caygueren sobre ella fa trenta anys y no deixaren literalment pedra demunt de pedra. Sa ruina fou total y la riquesa perduda no ha tornat dintre aquell infelís poble, que sols té ara un llarch carrer en la part sud de las murallas y alguns carrerons transversals de pochos metres de llargaria, ahont viuen cinch ó sis centas miserables familias xinas.

Dintre d' aqueixa immensa plana de desolació s' aixeca una alta montanya, única qu' existeix en aquellas terras y de qual cim se domina tot lo país. Lo cop de vista que d' allí s' obté es admirable y recompensa amplemment las fatigas de l' ascensió que es ben penosa. Demunt un mar de verdura se veuen córrer innumerables canals que lluhint al sol semblan cintas de plata, mentres que en totas direccions s' amuntegan las aldeas de pagesos ab sas casas cobertas per teuladas de palla y al lluny s' aixecan ayrosas tres ó quatre altas pagodas com centinellas avansats pera guardar l' immensa plana. Al mateix cim de la montanya hi ha una torre de set pisos, arruinada y de la qual queda sols l' esqueleto de rajola. Fundada fa quatre segles, en temps de la dinastia Ming, per un mandarin anomenat Sung-chao, fou titulada *Temple de la montanya preciosa*, y á sos costats s' aixecá un sumptuós monestir de frares budhistas. També lo convent fou destruhit, vejentse ara tan solament una petita casa,

pintada de groch, ahont viuen quatre bonzos. Un altre monestir de frares taoístas s' aixeca al peu de la montanya, y á poca distancia trobarem los restos d' un rich y sumptuós sepulcre que degué perteneixer á distingida familia. En va vaig buscar la lápida portant noms y fetxas, al estil xino: sols quedan dos trossos de mármol magníficament esculpits ab baixos-relleus y duas figuras de grandor natural representant guerrers de temps passats. L' un se conserva en peu, intacte á pesar de numerosos forats que provan fou blanch de las balas d' algun selvatge: l' altre jau á terra sense cap. Los dos demostren ser acabat treball d' escultura que data de fa cinch ó sis segles.

Al dia següent á las quatre de la tarde passavam Tsung-nin entrant al país dels llachs. Lo canal que recorriam s' enxampla de prompte, formant una série de extensas llagunas que ab las estretas bandes verdas de terra pareixen un mar creuhat de diques. Seguirem á peu alguns d' aqueixos y en un vaig veure una gran pedra plana, de vuyt pams d' alt per quatre d' ample, portant una inscripció per indicar lo camí de la ciutat de Ch'ang-chao: la data al peu era del any dotzé del emperador Van-li de la dinastia Ming.

A las sis del vespre passarem sota l' pont de pedra de Hi-ding, y per los margens del canal que de nou corria devant de nosaltres, vejerem los restos de grosseras fortificacions de terra aixecadas en temps dels rebeldes Tai-ping. Las planas dels costats ofereixen encara un aspecte desolat; no 's troban més que camps incults coberts d' herba y restos de poblacions que degueren ser molt importants. ¡Pobra terra, castigada per las discordias civils que pareixian portar la paraula *destrucció* escrita en sas banderas!

Lo dia 9 de Novembre, á las deu de la nit davam vista á Su-chao, anclant l' *Otjer* junt á un pont de canya en los arrabals exteriors de la ciutat. Per fi teniam devant la vila feta popular per un refrá que diu: «L' home es felís á la terra si pot naixer á Su-chao, viure á Canton y morir á Liao-chao,» ja que Su-chao tanca las donas més guapas y l's millors literats del Imperi, Canton es la ciutat del plaher y Liao-chao té la millor fusta pera fer caixas de mort. Nostra impaciencia era gran esperant lo nou dia per baixar á terra, y vingué á augmentarla una forta pluja que comensá á la una del matí. A las sis haviam ja emprés la peregrinació per los carrers. La ciutat de Su-chao es gran y té com totas las vilas xinas un enclós amurallat y arrabals exteriors que son allí en número de tres, extenentse á enorme distancia per la plana. Compta al menys dos milions d' ánimas y ofereix un aspecte per complet nou dintre de Xina, es á dir, sos carrers son relativament amples y nets, com no s' troban en otras parts. Potser depent de que la vila fou enterament arrasada per los rebeldes y sols fá quinze anys comensaren á reconstruir-la. Com es natural, no hi quedaren monuments, vejentse únicament l' esquelet d' una vella pagoda de set pisos anomenada Ku-miao. Una altra pagoda, dita de Van-shun ó sia *Complacencia eterna*, fou construïda fá vuyt anys y s' aixeca llesant al ayre sos nou pisos ahont se guardan imatjes del deu Budha. A la part oest de la ciutat queda tancada una alta montanya, en qual cim hi ha una altra pagoda arruinada y uns temples budhistas pintats de blanch y vermell. Son convents de frares construïts en época moderna.

Consagrarem algunas horas á la visita de las tendas, que 'ns servian de soplug quan l' aygua queya ab més forsa. Allí treballan las sedas conegudas per lo nom de *ponjis*, especie de damás lleuger y ricament florejat. No hi ha cap altra industria especial, per més que totas están desenrotlladas per atendre á las necessitats de la numerosa població.

Donas ne vejerem pocas y 'ns semblaren, en efecte, més guapas que las xinas d' otras provincias. Son sens dupte més blanques y sas faccions

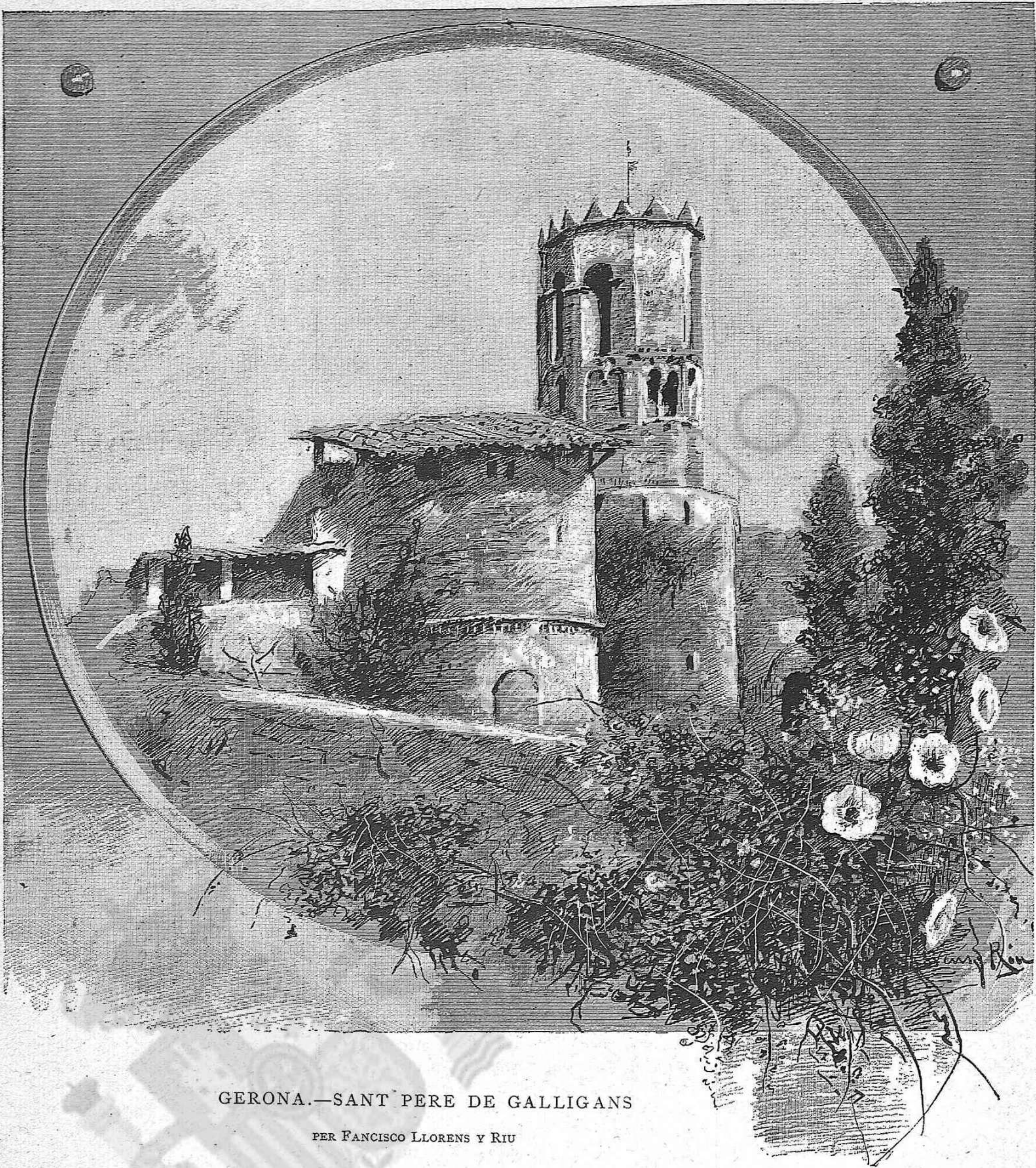
tenen certa regularitat, no oferint l' aspecte angulós que caracteriza á totas las rassas grogas ó mongólicas.

De Su-chao marxá l' *Otjer* per lo famós canal imperial en direcció á Chin-Kiang, y allí 'ns fou fàcil contemplar á plaher aqueixa obra monumental de paciència y de treball que segles fá los xinos realisaren. L' objecte del canal es manifest. Los jonchs ó naus xinas que crusan per la costa no poden aguantar durant molts dias los cambis d' una mar més tempestuosa y alborotada que serena y tranquila. Assotadas per los vents periódichs anomenats *monsons*, se pot dir que istiu é invern sas rissadas onas no s' veuen un moment tranquilas, y quant s' acosta l' época dels equinoccis sobrevenen las tormentas conegudas per *tifons*, quals vents circulars rolan los quatre punts del compás emportan ab irresistible forsa quant se 'ls posa devant. Un jonch trobat á la mar per un de eixos temporals es un naufragi segur, y á sas contingencias no podian exposarse las numerosas flotas que de las provincias del Sur portavan á Pekin las cargas d' arrós enviadas com tribut á l' Emperador. Se decidí, donchs, en fetxa reculada la construcció d' aquell canal, que partint de Han-chao seguís en ratlla paralela á la mar fins prop de la capital; y prompte fou ademés la via de comunicació seguida per tots los viatgers de las provincias que atravessava. Per aixó se prengueren sos banchs com lloch saludat per moltas miradas y vist per empleats y particulars que recorrian lo canal ab sas pesadas barcas, y á l' alt dels márgens s' aixecaren elegants archs de triomf dels que se 'n conserva encara gran número á las immediacions de Su-chao.

L' arch de triomf á Xina es un monument poch pretenció. Li manca la grandesa dels antichs archs romans, y s' compona de tres portas formadas per quatre pals de pedra. Demunt de la porta del mitj se sol colocar l' inscripció que explica l' objecte de l' arch, ó una pedra ab baixos relleus alusius á l' assumpto que 's tracta de commemorar. Lo tot está cobert per una teuladeta estreta y aixecada sobre las extremitats al estil de las construccions xinas, que sens dupte tractan d' imitar las tendas de campanya.

Seguint lo canal ab una extensió de divuyt lleguas, decidirem un matí baixar á terra y franquejar una alta serra que teniam á la vista, y darrera de la qual creyam contemplar l' immensa extensió d' aygua coneguda per Ta-hu ó *gran llach*. Emprenguerem l' ascensió per un terreno de formació volcánica, y gran fou la sorpresa que reberem á las quatre horas de marxa al comensar á veure per terra restos amuntegats de ricas esculturas, lápidas, columnas y relleus. Nos trobavam devant una gran ruina que s' extenia per més d' una llegua de llargaria, oferint per tot arreu l' imatge desolada de la destrucció més completa. Buscant un punt de mira qu' abarqués tota la montanya, arribarem á una miserable cova de palla, en qual porta sortigué per rebrens un frare budhista, flach, brut y pobre, com no pensava serho lo dia que feu sos vots. Ell nos explicá ab bona voluntat l' historia del siti ahont l' atzar nos havia conduhit. La montanya s' anomena Kuei-shan, y considerada com lloch sagrat de la comarca que serví de retiro á sabís d' altres segles, la pietat de diferents pobles hi aixecá un sumptuós temple y monestir qu' arribá á tancar més de trescents frares budhistas. Li donaren lo nom de Tung-ho, *resplendor d' Orient*, y de llunyas terras venian fidels á cumplir vots que feren en moments difícils de la vida. Fins l' emperador Kien-lung dormí una nit al abrich de sas murallas. Sos jardins eran immensos, bonichs los kioscos que 'ls omplian, frescas las fonts que brollavan de sas rocas, sabias las inscripcions talladas en lletras tchuen demunt las pedras, numerosas las lápidas que 'ls benefactors del temple aixecaren en tots llochs.

Tot avuy es ruina y desolació. Lo cavall d' Atila dels rebeldes Tai-ping potejá fá vint y cinch anys

GERONA.—SANT PERE DE GALLIGANS

PER FRANCISCO LLORENS Y RIU

aquella montanya y no deixá una pedra dels temples, una flor dels jardins. Lo frare que tal historia n's contava havia conegut lo monestir en época de sa major grandesa, amagat al fondo d' una cova assistí á sa destrucció sentint cremarse l' cor á las flamas de l' incendi, y avuy, vestit de groch, ab lo rosari al puny y l' cant als llabis passeja las rocas com un fantasma evocat en una nit d' insomni. Ell es una de las tantas ruinas que per allí s' veuen. Li preguntarem per qué no tractava de reedificar lo temple tenint los materials á la má y una ciutat tan rica als peus com ho es Su-chao, y extenent lo bras vers l' immensa plana n's respongué ab veu melancólica: —Impossible, los Deus nos han fugit. —

Lo temps se declará contra nostra expedició. La pluja continguda durant dos dias arribá de nou ab més forsa portada per lo llevant, y 'l projecte de passar las horas tancats en la petita cambra del *Oijer* no 'ns alegrava. A pesar nostre, decidirem la

tornada á Shan-ghai cap ahont lo vent nos impulsava. Donarem l' adeu á aquellas terras qu' es molt possible no tornem á veurer més.

EDUART TODA

LO CAS DE LA MADRONA

(RELLAT DE «MEMORIAS DE XICOT»)

— Bona nit tingan!....

— Bona nit, noy!....

Ma xicota, tibant una basta y llambregantme de gayrell mentres clohia la vidriera, esclatá ab tó de joia:

— Quína broma farém, eh?....

— Broma, dius?.... — afegí, admirat, no atinant anava.

Veient que m' asseya en un cantó del tamburet en quals llistons sa filla s' hi apoyava, lo sastre m' allargá «La Corona.»

— Aquí arran del taulell t' hi veurás mellor, noy!... — digué, y continuá comprobant midas.

Mentres tallava 'l diari ab una fulla de las estisoras, vaig pregar á la noya m' esclarís lo de la brometa. Mes, estava de Deu qu' ella no m' ho havia de contar. Al disposarse á ferho, sa mare, endormiscadota en un recó, nos en estorbá desvetllantse.

— La broo.... ma!.... Vaay!.... La bro.... Vaaay!.... Senyor, quína badallera tinch!.... Pues.... —

Y en mitj d' un extensíssim paréntesis nos doná 'l següent espectacle:

Quadro 1.er: Obertura d' una boca com la de llus estants y corresponent secció de badalls. It. 2.ª: Magestuós estirament de brassos com si 'ls hi aixequessen ab ocults ternals. It. 3.ª: Estreta de mans per darrera 'l coll y assaboriment de la dolça esgarífó produhida per la encaixada. It. 4.ª: Mohiment

L' ABELLEROL

PER BODMER

general de cos ab accentuacions molt particulars y de certa mena. Y, 5.ª y últim: Desensopiment d'un peu adormit; operació duta á cap ab tres creus signadas, una oracioneta y.... cinch ó sis cops forts contra las rajolas.

Llesta de la funció de mímica, torná de nou, encarrantsem:

—Pues.... ¿No saps que la Madrona té un noy?....

—¿Ha parit la Madrona?.... ¿La Madrona?....

—Sí; la Madrona. ¿No ho sabias encare?....

—Ningú m' ho havia dit, á fe. ¿No deyan si era hidròpica?.... ¡Jo la tenia per hidròpica!....

—També se 'n queda parat, es clar!....

—May dirias qui son padrins, tu,—'m preguntá la noya.

—Si no t' explicas!.... ¡Com tot me vé de nou!....

—Endevinaho!.... Mira: 'l nom d' ell comensa ab una C y ab una T 'l d' ella.... A veure si hi caus!....

—Ab C.... y ab T.... En Carles y la Teresona?....

—Just y endevinat. Diumenje batejan. Quina broma?.... Eh, tu?....

—Calla, calla.... Si no m' en puch avenir!.... Y donchs tot alló que deyan d' obrirli 'l ventre.... de vuydarli á galledas.... y

—No, no. Si es tothom qu' ha rebut xasco!....

—87.... 72.... Ah, no, sí.... Tots s'en fan creus...—afegí 'l sastre sens sospendre l' amidar.

Vertaderament era un cas extraordinari.

Feya una pila de mesos que la Madrona 's senti acomesa per una malaltia extravagant. De primer entuvi perdé la gana; trasmudá 'l color desseguida, patint basqueig y salivera; observá luego que tota ella s' inflava y, per últim, no poguent resistir ja més, acudí resolta al metje. — «Ay, senyor!.... sovint repetia: quina diferencia d' aquell coloret de poma camosa á n' aquesta carota de prunas ágres!....»

—Las donas li deyan: — «Madrone, no tingueu por. Aixó.... no es res més, creyeume. Mireu; la meva sogra als quaranta dos encare vá tenir bessonada.»

— «Anem, anem, responia la Madrona. A mí ab aquestas?.... Després que 'n fá nou que no 'n tinch, y que per l' últim fins lo metje y la llevadora no s' hi entenian?.... Ocalá pogués riure ab vostres ulls; mes, lo que 's d' aquestas cosas, massa 'n sé la prima ja!.... —

Al tornar de cal metje, las meteixas donas la entrellaren preguntantli ab curiositat:

— «Bé; qué vos ha dit?....» «Qué hi ha?»

Ab veu mitj nuada pel singlot, respongué la Madrona: — «M' ha dit.... que no 'm podia dir res.... per are!....»

Aquell enigma que li dispará l' orácul de la ciencia á totas las posá esparveradas.

— «Madrone; li digué una ab connós tó: conteu ab mi en tot y per tot.... No vos n' estigueu pas!....

— «Madrone, afegí un' altra: si es cas d' operació y no tenui d' aquestos ... enteneu?.... refieus de ma pobresa.» — «No tingueu por, no, Madrona, esclatá una tercera. Ja conech un senyor que té

un remey per ells-dròpichs que no falla. Es un americà que li he criat un nyinyo y no tinch més que fer sinó demanarli.»

Conformada per tant bonas ofrenas, la Madrona prometé un ciri de mitja lliura a la seva advocada si eixia en bé del perill, y esperá ab resignació 'l resultat.

Als dos dias tot lo carrer parlava de la Madrona; de la hidropessia de la Madrona; de la dificultosa operació qu' haurian de fer a la Madrona; de la escassetat de recursos de la pobre Madrona, en fi, de tot lo que havian y no havian xarrotejat las tres comares.

Mes, vetaquí qu' un vespre, passats uns dos mesos, la Madrona 's sent uns dolors molt forts, forts y punxaguts com si se li entortolliguessen las tripas, segons expressió propia. No poguent tindres en peu, s' arrosega anguniosa fins al llit... Proba de pujarhi per la espona tot aferrantse al capsal.... Las foras li mancan.... y... «¿Marieta?... ¿Vaya?... ¿Caterina?...» crida á totas las del replá. La Caterina, llevadora retirada, hi acut la primera.

— «¿Qué passa?... ¿Qué vos passa?... Gmegueu d' un modol....» — «No sé qué tinch!.... No sé qué tinch!.... No sé que tinch!....» S' hi acosta la Caterina, s' ajup: fá la senyal de la creu; passeja una mica entorn de la Madrona, y encarantse ab son marit, qu' entra tot desalentat, crida, mostrant en alt sos brassos: — «¡Un xicotot, Madrona, un xicotot!....»

Ponderar l' efecte que tal noticia produhí entre mos vehins, no es cosa fácil. Tot era pujar y baixar de casa la partera. Alló era una currúa de gent, una professó de formigas, entrant y eixint del niu, unas ab sa provisió, otras á cercarla.

— Madrona; ja tenim la robeta.

— Madrona; ja hem trobat dida.

— Madrona; ja hem fet padrins.

Ella 'ls escoltava ab l' alegrí 'ls ulls y 'l somris als llabis, tot adobantse un rebech caragol de sas trenas que li sobreixia de la gorra y s' embullava en sa doble tira de puntas.

Al orer «padrins,» esguardá carinyosa la criatura que jeya á son costat, é incorporantse: — «Padrins?... Y qui son?... digué entusiasmada.

— Vos los hem triats aixerits y jóves per si 'l nen un dia 'ls necessita.

— Be; y qui son?... Diheumho!....

— Lo del Campaner y la del mestre de casas.... Qué tal?...

— Me n' alegró!.... Per cert qu' hi contava....

— Sí, dona; si en cap de vostres nou parteratjes hauréu tingut mes bona assistència!....

Per lo que toca al padrí, lo noy del Campaner, no n' hi havia dubte. Se sortí de pollaguera.

¡Quín repicar lo diumenje del bateig!.... Nang, ganang, ganang, nang..... Nang, ganang, ganang, nang..... Ni pel fill d' una reyna baten més las campanas.

Alguna envejosa deya: «Si la padrina no fos la Teresona, prou restarian ben mudas, prou.»

Y tenia rahó. Com que no era 'n Carles sino l' amor que tirava de la corda ab aquell ayrel....

També l' acompanyament fou nombrós y lluhit com poch se 'n véyan.

Tots los companys, amichs y coneguts d' en Carles y la Teresona hi concorregueren ab son trajo de gala.

Anant de casa la partera á la parroquia, lo vehinat nos saludava dirigintnos carinyosas expressions.

Tots s' esqueyan ab la rialleta á la boca, drets en los dintells de sas botigas ó abocats en sos balcones y finestras. Y es que un floret de joventut com aquell, bellugadís, cridaner y alegroy, es una vivent toya qu' alegre la vista y encomena 'l bon humor per hont passa.

Al arribar á l' esglesia nos estengueren davant lo reixat del basteri á doble ó triple rengla y en forma de bano. Los petits s' esmunyiren á davant;

los més grandassots se quedaren al darrera. En mitj d' aquella garlanda d' aixerits caparrons, que la variació de colors y 'ls tochs d' un raig de llum descomposta pels acolorits vidres d' un finestral hermo-sejavan, s' hi posaren los padrins, en Carlets y la Tereseta.

Vestia aquest pantalon fosch, mosquejat, bombatxo; gech negre, de panyo, tallat á la inglesa; armilla de piqué, alanquins, de mostatxoní, lluhinthi la soguilla d' or del Sr. Aleix; xalina vermella, nuada á tall de llas; botinas de xarol, prisadas de la puntera, y barret rodó, de castor, dels de cop de puny, que sostenia per l' ala ab sos dits enguantats. Ella duya vestit d' Orleans, negre, arrodonit per un mirinyach ab cúa ó róssech, voltat per un gros farbalá al cap de vall y per altre més senzill y reduhit entorn la gira de sas acampanadas manégas.

Cobria son cós una Mariá-Antonieta, negre, arrufada per tota sa vora, y ajustadeta en son pit per un fioch de blonda blanca, subjecta per una agulla de plaqué ab pedras vermelles; completant son trajo un vel de punt llis posat ab ayre de mantellina. En sas enguantadas mans hi duya un preciós bano de cónxa, penyora de sa mare.

Alts abdós, ja del tot fets, ell ab son bigotet caragolat, ella ab sa planta de donassa, vestits d' etiqueta y drets enfront un dels altars de la parroquia, entrotllats per aquella movedissa gent, més que padrins, semblavan ditxosos nuvis qu' escoltessen la epístola de sant Pau.

Mentres l' escolanet obria 'l reixat y compareixia 'l rector ab lo llibre entre mans, sospenent ab sa presencia la irrespetuosa cridoria sostinguda per la collada, acudí á mon esment lo recort d' un escolá major hagut en la esglesia, quan en Carlets y jo hi manifestejavam.

Era un home alt, sech, acartronat, ab una veu empalagosa com lo só d' un manéch d' esombra esberladot rebotent per terra. Tenia 'l front estret; petits, rodons y grogosos los ulls, com los d' una miloca; esllanguidot lo nas y ab un munyoch de pelets grisos en corvadura; primos y descolorits los llabis y la barba en forma de pera posada cua per avall.

Los xicotots del carrer, que sabian la déria per estirar las orellas als escolans, sens dubte pera posárselas á la seva mida, amplexos com fulla de col, pera venjarse de un despotisme, abusi á totas llums, li havian tret lo sobrenom de Cassa-ratas. No podia treure 'l nas fora 'l pórtich que no s' ho sentís anomenar. Los divendres, especialment, que s' obrían del tot las portas de la esglesia pera fé 'l *dissapte*, arribavan á enfurismarlo. Be 'l vejessen per l' altar major ab los espolsadors á la má, dalt d' una escala estaranyinant retaulas, ó enfilat á la cadireta resseguint candeleros, fos hont fos, sempre 'l motejavan. Alló era una ametralladora disparant «Cassa-ratas» sens reposar.

Los escolanets se 'ls miravan de cua d' ull, contentintse 'l riure, tot acotant sos caparrons arranats darrera las llántias ó las sacras qu' aixugavan.

Un any pel Rams, per mor d' aquell escolá major se promogué en la replassetta un xibarrí de mil diables.

Acabava de sostenir batussas nostra colla contra 'ls d' un altra barriada; unas batussas de las que no n' havia quedat sencer un palmó ni un ram. Fetas las paus, quan l' empedrat s' esqueya cobert de rosos grills y verdas fullas en confosa barreja, com si acabés de passar una professó, convingueren abdós collas en baladrear davant la esglesia fins qu' obrissen la porta gran.

Totís á la una, obehint lo signo convingut ab lo més pallardás, y formats en rengleras, comensaren la cridoria. «Obriu!.... Obriu!.... que volem entrar!.... Lo gall!.... Lo gall de la Passió!.... Julií!....»

A la tercera volta, en lloch de «Lo gall de la Passió,» se li acudí al director del coro assenyalar-nos: «Lo gall del escolá majó,» com hauria ento-

nat: «Lo gall del senyor Rectó,» inseguint la costum de tots los anys.

Res; l' objecte era fer una mica de brometa entre nosaltres. Mes, cantarho, enténdreho 'n Cassa-ratas, saltar d' un bot los grahons del pórtich, embestir un xicot y aferrarse en sas orellas estrevant fins á esquinsárlashi, fou obra d' un remalehit moment. Estemordits los xicotots per l' abrahonada d' aquell toro, recularem de sobre uns quants passos, tot capejantlo ab lo motiu de «Cassa-ratas» pera veure si deixava la presa distraentlo; mes, refets desseguida, y encegats pel fil sanguinós que de las orellas de nostre company regalimava, nos arriscarem resolts, féntnoshi á cops de palmons y llorers ab tota la furia de qu' eram capassos. Alló era una pluja de cops, un safreig en dimars; sinó que 'n lloch del «xech» ressonant del picador s' ohia allí una especie de só entre soroll y fressa, tal com si esto-vessen á l' hora moltas márfegas.

Sort que 'ls serenos de la porta, amenassantnos sabre en má, nos feren tornar la esquena, que, sinó, no se pas cóm hauria acabat en aquell any tant pintoresca diada.

Jo volia recordarho á n' en Carles, però m' imposá 'a solemnitat del acte.

En aquell moment sostenia á la criatura entre sos brassos. A son costat y tiessa com un ciri, la Teresona repartia dolsas ulladetas entre 'l padrí y 'l fioch; sinó qu' ho feya contant dos per una como lo llech de la rondalla. Ab lo llibre obert lo rector, y adobantse las ulleras d' estona en estona, llegia als padrins las obligacions que contreyan en tant sagrat acte. Lo escolanet, ab l' atxa á la má, una mica decantada envers l' oficiant, prenia las fesomías als padrins pera no confóndrels quan arribés l' ocasió de la enhorçbona. Per cert que 'l flam de l' atxa, reflectint en son capet arranat, ros y rodó, donava de plé á la Teresona y 'n Carles, als qui posava unas galas lluhentas y vermelles lo meteix que pomas de cera ó formatges holandesos.

De tant en quant se veyá á n' el padrí tremolós é inquiet. Semblava con si li acudís á la imaginació qu' aquell bé de Deu que duya en brassos li podia relliscar y esbocinarse. «Si fos aquí la Madrona!...» ma xicota exclamava. A mesura que 'l sacerdot recitava en llatí lo que ningú entenía, la groixuda muralla de gent aná convertintse en macis torreó. Tots tenian fixos los ulls en la disminuida carona del nen, lo més impassible de tots los circumstantes. «Ay, Senyor!... Mireu per quí 's fa la festa,» repetia la del fuster contemplant aquella menudalla. Roja de galtonas la criatura, ab sos ullets sens cellas mitj cluchs fugint del flam de l' atxa y enlayre sas remenudas y encongidas manetas, movia y removia 'l botó de rosa de sos llabis com si estés somniant que li donessen mamar.

Tots los asistentes al bateig, ab lo respir contingut y fixos los ulls curiosos estaban com embadocats.

— Donchs, ¿quín nom li posarém?... preguntá 'l rector ab veu reposada.

Sens donar temps á que 'l padrí contestés, la meva xicota y 'l de la taverna respongueren á «duo:»

— Carlos, es clar!...

Tothom celebrá la ocurrencia ab una riallassa.

— Sí, sí; Carlos, exclamá 'l del campaner.

— Y Aleix, afegí la Teresona.

Un cop clogué 'l llibre 'l Sr. Rector, tots los assistants pujarem lo grahó del basteri, agombolantnos entorn la sisavada pila de jaspi. Com era natural, semblant atropell provocá algunas protestas. Los curts de talla, sobre tot, que no podían veure 'l fons de la pila ni per entre las espatillas dels més alts, cridavan lo meteix que si s' escayguessen fora de l' esglesia.

Lo escolá major restablí la quietut donant la rahó á tothom. Un cop assosseगतs, lo bateig continuá.

En Carles, aprés d' escoltar algunas observacions de la llevadora sobre la manera de sostenir á la criatura, á la qui havia despullat de son barnús y

capsonet, ocupà son lloch al costat de la Teresa. Acte seguit, lo Sr. Rector, ab un pessiguet de cotó fluix y la llosca d' aygua beneyta en las mans, comensà l' interrogatori als padrins, boy mirantsels per dessobre sas ulleras d' or. Finit aquest, y mentres lo sacerdot, ab ajuda del escolá major, amania ab aygua beneyta y sal lo caparró de la criatura, aquell caparronet botarut de la corona, enfonzat y vermellós del clatell, qu' uns munyoquets de rissos sombrejavan á clapas, lo padrí, ohint lo desesperat plor de son fiol, produhit per la fresca impressió de l' aygua, semblava que deya, contemplantse 'l embadocat. « Ay, Senyor!... Ves quína culpa hi té la criatureta! »

La Lluisa 'l desentavaná estirantli la cua del gech.

— Eyl!... Vam quedar que pujariam á veure las campanas...

— Espereuvos una mica, donas!...

— Ja tens las claus, al *menos* ?

— Son al forrellat, penjadas.

La llevadora s' encarregá de la criatura, á la qui alguns dels assistents ompliren de petonets; extengué 'l Sr. Rector los corresponents assientos desde 'l ronech escriptori arreconat á l' altar, en mitj del qual hi havia un gros tinter de ferro, rovellat, xato, guarnit ab plomas d' oca com un refilando de xicot; y mentres lo padrí repartia algunas pessas de dos entre 'ls escolanets y 'ls pobres que li donavan la « enhorabona, » y 'ls del acompanyament, llestos del ceremonial, s' escampavan á tafanejar per la esglesia, los xicots y noyas de carrer, que ja estavam avingunts, nos esmunyirem envers la porta del campanar.

Là Lluisseta, la més amatenta, proba d' obrir lo pany; però sentint en sos ditets los sechs de la clauassa, 'm crida en sa ajuda. Grinyolá 'l forrellat, badá un xich la portella, y com una llúdría de gosos tots los xicots y noyas embestiren d' una corredua 'ls primers grahons. « Ja vos aturaréu!... » jo pensava.

Encare no eran al segon replá, ja deyan algunas:
— Ay, qué 's fosch!... — Qué 's fosch!...

— Amunt!... Arrapeus be á la paret y... endevant sempre!... vaig fer ab ánimo.

Era una escala de pedra, de las en forma de caragol, alta, encongida y ronega com no n' he vista cap en altra banda.

Los qu' anavan al devant, per perdre la feresa, comunicavan als de darrera sas impressions. Aquests seguian muts, retraits, pujant ab compte, y pas á pas, á mesura qu' aquells adelantavan.

— Quína paret més llapissosa!... 's sentia per amunt, y com vinguda per ressó la veu.

— S' hi poden esbandir las mans, noya!...

— Ay!... Per poch rellesco... ab aquests grahons á fals escayre.

— Ep, tu!... No te m' agafis... No te m' agafis...

Aprés d' una curta suspensió, sols interrompuda per l' afanyós respir dels que pujavam, s' ohí de sobte:

— Ay, gracias á Deu!...

Haviam arribat al ters replá. Una llenca de sol, penetrant per la espitllera de la torre y extenentse feta una via de lluminosa y bellugadissa pols, fixavas com una ditada d' or espurnant de dalt á baix de la humitosa paret. L' ayre de fora, introduhintse ab pena per aquella escletxa, regolfava en lo recó del replá fentnos cloure 'ls ulls y esbullantnos los cabells ab sas intermitents alenadas.

— Amunt!... Amunt!... vaig esclafir, observant que s' entretenian en la espitllera bescantant á la gent del barri.

La mateixa escena 's reproduhí al arribar al quart replá.

— Déixemho veure, tu!...

— Noys, qué 's petit lo geperut del hostal!... Tot, tot á la plassa sembla un topo de tinta en mitj d' una fulla neta de cartipás.

— Viam!...

— A vejam!...

— Vaja, ey!... Amunt... ó reculo!...

Al sentirme seguian pujant y ja no 's tornavan á abocar sino fins á l' espitllera de l' altre replá.

Passada una estoneta arribarem á la fi de nostre ascensió. « Ja hi som!... » « Gracias á Deu!... » s' ohia d' un cap á l' altre.

Fentme lloch per entremitj de la colla vaig obrir la portella del quarto de las campanas.

Al entrarhi, vejentse al demunt aquellas pessas de bronzo, lligadas per sa testa ab groixudas cordas, sostinguts sos brassos per macissas cadiretas y trayent, com tot penjat, un pam de llengua boca enfora, semblava que s' imposés tothom. Jo 'ls vaig animar dirigint carinyosos mots á cada una de las campanas.

Las noyas me preguntavan per son nom y sas respectivas funcions en lo ceremonial. Menos acontentadissos, los xicots, feyan ballar las cordas dels batalls, fonentse per donarlis una bona estrevada. No poguentse ja contenir, més d' una má demanava 'l consentiment ab ulls de misericordia.

— Ni mica ni gota!... Seguiu, si voleu veure 'l terrat.

Al obrirlos la porta, tots se van quedar ab la boca badada.

— Ma noy!... qué bonich!...

— Quína vista més hermosa, noyas!...

— ¡Aaaah!...

Y escampantse de sobte boy formant capritxosos grupos, sempre arribadets als balustres de la barana, resseguien ab ulls curiosos las magnificas vistas que 's desenrotllavan á son devant.

Alguns s' entretenian anomenant los colomars de la barriada; altres disputavan sobre 'l nom d' aquellas borrosas líneas, tortas unas, tiradas á cordill altres, que presumian fossen carrers; varis de més enllá comptavan y recomptavan los campanars de Barcelona, desde la gegantina parella de la Catedral, quins remats de ferro, ferits pel sol, guspirejavan, fins al nano de la capella de 'n Marcús, perdut entre l' ombra de sa replassetta.

Cansats de recorre 'ls primers termes d' aquell grandios panorama, extengueren lo camp de sas observacions amunt y més amunt, per un y altre cantó, embadalintse moment per moment y esclatant en admiracions á cada nova sorpresa.

Feya una tarde bonica, quieta com se 'n veuhen pocas entrada la tardor. A la elevada altura en que 'ns trobavam, apenas nos ofenia l' ayre. Venia á curtas ratxadetas; mes tebi, assosseगत, com si reposés d' una forta corredua. Derivant envers sa posta, lo sol extenia desde 'l fons de son disch ruhent una munió de raigs de viva llum tornassolant á llenças un bocó d' espay y reproduhintse més enllá en ricas incrustacions amareperladas.

— Qué 's bonich!... Qué 's hermós!... ma xicotá 'm deya, boy estornudant enlluhernada per l' astre.

Micarellas de núvols, borrallons despesos d' una esponjosa massa vinguda de ponent, en renglas tots com un vol de coloms feréstechs, atravessavan silenciosos aquell lluminós y reposat llach. Al atansarse, sa forma y transparencia sufrían perceptibles modificaciones, confonentse alguns en mitj de sa carrera en amorosa abressada. Més ensá prenia 'l cel diferents tons á l' hora; una barreja de matissos esblaymats, suaus, rebeguts, humits, qu' inclinavan nostr' ánima á la meditació, encomanantnos sa dolça tristesa.

Una llenca d' enmalaltida llum il·luminava las vehinas montanyas ferintlas á biaux. Contemplant sas vertents una estona ab lo puny clos devant la vista, com si mirés ab una ullera, ma xicotá 's recordá del últim pessebre del Sr. Aleix, aquella estiva de turons de suro, que la molsa, no més que l' escarransida molsa verdejava. Complahent sa curiositat, jo li anomenava un per un, assenyalantloshi ab lo dit, los pichs més sobriexents de las carenas que

's destacavan allavors sota un cel blau lo meteix que si fossen retalladas. Lo resto de cordillera perdut entre l' horisont y mitj confós per la boyra, nos semblava cobert per un vel amorat de tupida gassa.

La mar s' emmirallava tranquila en l' últim raig de sol entretingut en lo rompent de sas onas. Era com un ampla y extensa faixa de satí, llisa, tibant, tota ella blava. De las embarcacions del port ab prou feyna 'n distingiam l' arboladura. Son conjunt nos feya l' efecte d' un munyoch de nuosos cordills llensat d' una revolada.

Inspirat per tant bell espectacle, no sé qué voldria dir á ma xicotá que sentí per tot mon cos una viva cohissó, com si 'm punxessen ab agullas.

Mentres miravam á Montjuich, ajassat com un catxalot sobre la platja, ohirem de sobte las veus d' En Carlets y la Tereseta. Venian acompanyats de la María, la del replá de la Madrona.

— Bé; ¿y qué fem?... Fá dugas horas que vos esperan.

— ¡Apa!... ¡Que la xacolata s' agafa!...

— ¿Anemhi, donchs? ferem tots.

Y abandonant nostres observatoris y despedintnos ab la vista de aquella esplendent decoració, nos agombolarem á la porta del campanar.

— Poch á poch, ¡ey!...

— ¡Baixeu poch á poch!... nos recomaná En Carles.

Lo del manyá, á la devantera de la colla, contava 'ls grahons de la escala. En Carles tancá la portella y 'ns quedarem á las foscas.

— ¿Per qué no duyas el fanal?...

— ¡Are sí que tots som guapos!...

— ¿Qui té mistos?...

— ¡Ay quína por!... feren algunas de las noyas.

Per acabarlas d' atemoritzar, lo del forn, estrafent la veu y ab las mans closas devant la boca pera engrossirla més, bramá: — « Soch un ánima de l' altre mon que vinch per endúrmen las xicotas més macas... »

— ¡Ay no, no!... ¡No s' hi val!... respingueren totas á l' hora.

— ¡No tingueu por!... ¿No coneixeu que 's lo del forner?...

— « Soch un ánima del altre mon que... »

Relliscá, fixant lo peu en un esboranch, y empentant al de son costat, al abalansarse, y aquest als demés, á la vegada, feren saltar tot un tram d'escala al del manyá, esbullantli 'l compte dels grahons:

— Bé, dihem cent. No m' estorbeu are, eh? — Y torná: « Cent hu: cent dos... cent tres... »

La meva xicotá reposava una mica á cada replá, exclamant: « ¡Mare de Deu, qué 's alta!... » Jo li contestava: « Ja 'ns hi acostem, dona. Ja som á baix... No t' impacientis... »

Jo crech que presentia 'ls renys de sa mare.

Per últim arribarem á la porta.

— ¿Quánts n' hi ha donchs?... preguntá á n' el del manyá la Lluisseta.

Lo del manyá 's gratá 'l cap, mirá 'ls darrers grahons de la escala:

— Mireu; are no sé si son 172 ó 272.

— ¡Prou serán 272!... exclamá la meva xicotá.

— ¡Si voleu recomptarlos!... los digué 'l del campanar fent dringar las claus.

Tots passarem la porta d' una corredua.

Al atravessar la esglesia, fosca en aquella hora y ab una buydor imponent, nos girarem alguns envers l' altar del baptesterí, entretenintnoshi una mica, ullant ab certa curiositat com si 'ns hi oblidéssem alguna cosa. Mes, no sé qué podria esser.

Eixint al carrer nos quedarem enlluhernats.

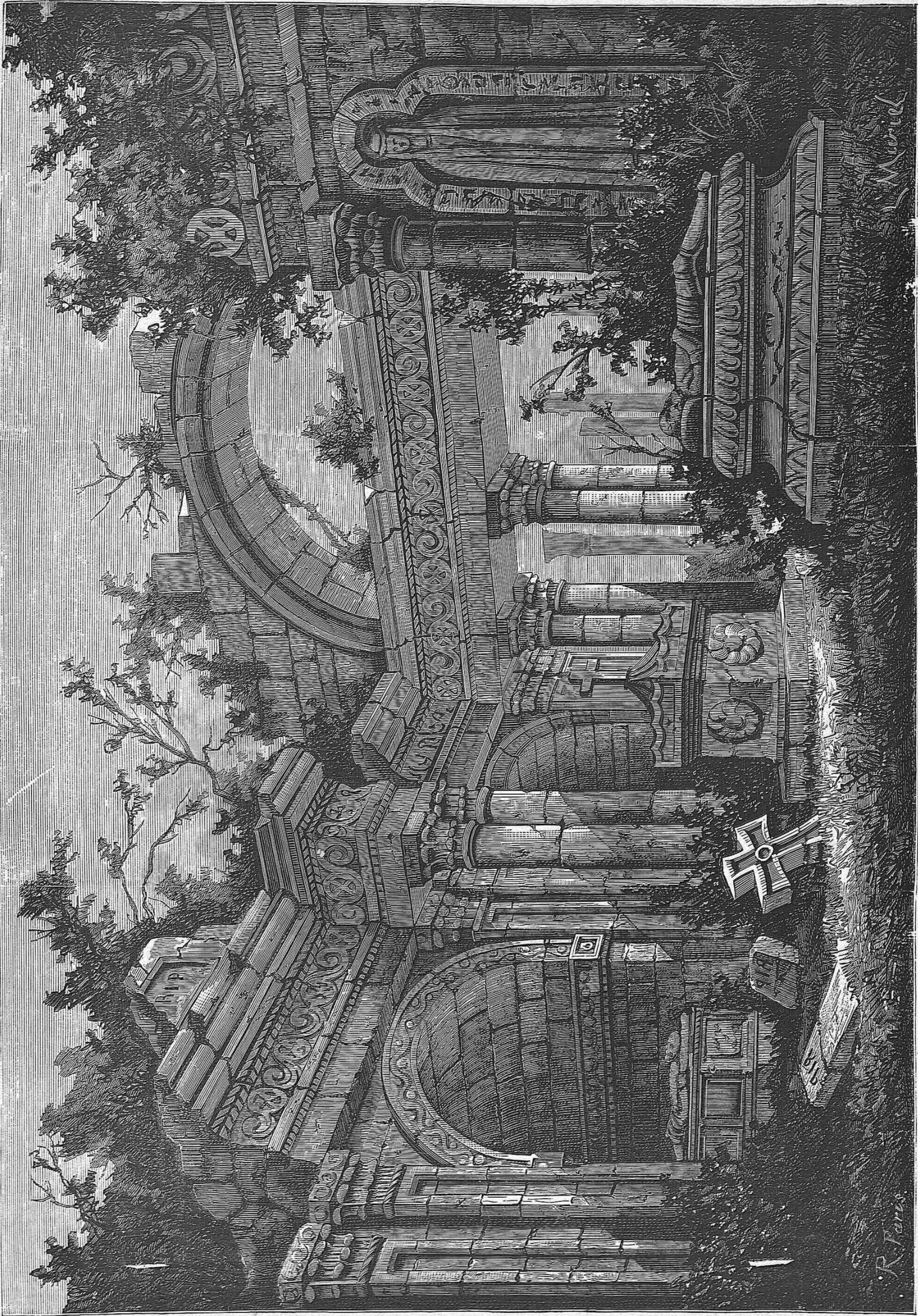
Munions de bolvas negras, arrodonidas, ribetadas algunas per un aureola d' or com ninas d' ull de gat, giravoltavan devant nostra vista recurrent una lluminosa estela...

Brincant y donant alarits pujarem al pis de la Madrona.

PLAFÓ

COMPOSICIÓ DE BERGER

PROJECTE DE DECORACIÓ, PER MURIEL

— Ara es aquí la trepa, exclamà 'l mestre de cases.

— ¡Bé 's coneix prou! afegí la Caterina.

— « ¡Xacolata!... » « ¡Confits!... » « ¡Matons!... »

— No n' hi ha. No n' hi ha. S' han acabat.

— Perque no veniau á l' hora.

Las mares de las noyas tot era preguntant ab tot de reny ahont havian anat, qué feyan y per qué tant bella estada.

— Bé, bé; ja son aquí; déixinho corrè aixó, digué En Carles, emportantselas á la sala.

La Madrona estava que no hi cabia de goig ab tant lluhida y nombrosa concurrència. Era tal la gentada, que ni 's veyan los mobles. Fora dels floreros de marischs, ficats dins globos de vidre; del sepulcre, de vidre també, envarellat d' or en sas pinturas; dels dos parells de quadros ab la vida de Xactas y Atala, y del Sant Ramon penjat en mitj de un llens de paret, entre 'l busto d' Espartero, sostingut per un sócol de pi, y l' imatge de Santa Madrona, ficada en un march de mitja canya, lo demás desapareixia entre la espessó de la bellugosa gent.

Devant de Sant Ramon hi cremava 'l ciri de mitja lliura ofert per la partera á Santa Madrona. « ¿No se 'n donará per ressentida? » digué la sastressa, pessigantlo cramelló del ciri, boy assenyalant á la Santa.

— ¡Tots son de casa!... contestá 'l marit de la Madrona.

Après de fernos varias preguntas sobre 'l bateig, com havia anat, si haviam sentit ó no 'l plor, si feya ó no bon flam l' atxa, etc., etc., la partera aixecá 'l nen per dessusbre la planxada gira del llenzol, invitantnos ab un signo pera que 'l petonejessem.

— ¡Qué 's maco!... — ¡Será rosset! deyan las noyas

¡Pobre dona!... De satisfeta fins se li escapavan las llágrimas.

— ¡Y ara, cap al menjador!... nos digué, acotxant á la criatura.

Se coneixia que comensava á marejarse.

Aquell dia composavan lo menjador, la cuyna, un reduhit rebost, lo menjador propiament anomenat, y un xich balcó ab barana de fusta y pre tensions de galeria situat enfront d' un quarto ab porta esbadellada, y donant al cel obert, brut esquividor, plé de taranyinas, una mica més orejós que la xemeneya de la casa.

Ab tot y haverse pres aquella llicencia, ni drets hi cabiam.

La Caterina omplí las xicras, extesas com una cenefa demunt la taula, guarnida per aquella ocasió ab bonas estoballas de granet, y repartint uns quants secalls per plat.

— ¡Apa! cridá, dirigintse als xicots; no estaréu tan ben servits si cayeu sorjas.

Passant lo bras per entre 'ls caps de las noyas, á las qui galantment cedirem los llochs de la taula, pescarem ab tot compte nostre plat, xicra y secalls, esmunyintnos pel rebost y reons de la cuyna los que no cabiam en lo balconet. Cercant acomodo, tot ho feyam anar en doyna. Lo soroll de las cadiras, paellas, ollas y demás objectes ab los que topavam, [acompanyant las estranyotas conversas que 'ls diferents grupos sostenian, y confonentse ab lo só de las xicras y 'ls plats, produhia un conjunt inarmónich, que tenia algo com de serenata entre diables.

— ¡Noys!... Qu' obriu 'l cap á la partera, exclamava 'l mestre de cases desde la porta de la cuyna.

Las xicotas, fentnos posturas, nos allargaren los matonets, passántnosels de má en má.

— No, no; ja venim, digueren alguns dels apilotats en lo balconet, mentres los els hi acostavan.

Mes tart sapigüé 'l motiu de son refug. S' allunyavan del quartet del devant, perque per las esclat-

xas de la porta s' esbargia una essencia molt ingrata.

Barrejats los de la galeria ab lo grupo de noyas altre cop s' engrescá la conversa.

— ¿No n' eixirém, noys?... cridá una de las mares.

— Apa, Teresona, despedimnos, exclamá 'l senyor Aleix. Convé que reposi la partera. Carles, ¿si vénen?...

A la veu del mestre de cases, las mares de las noyas repetiren l' orde á sas fillas ab un gesto de má.

Cinch minuts après tots nos esqueyam á la sala.

— Vaja, Madrona, no fem lo valent, que no tenim vint anys, fa...

— ¿Se 'n van, Sr. Aleix?... ¿Y vostés també?... ¿Totas?...

— Ja vos hem fet prou mal de cap... No cal sinó...

— Buenó... bueno... Com vulgan. ¡Ah! Un milió de gracias.

— Fugiu, fugiu... Lo qu' heu de procurar es cuydarvos bona cosa, ¿enteneu?...

— Adiós, Teresona. Adeu, Carles. Adeusiau... senyor Aleix... Y d' aquest parell de bons mossos, ¿qué 'n farém?... Gayre bé...

— ¿De qui?... ¿D' En Carles y la Teresona?... ¡Uy!... Son novells encara!... Vaja; conserveus forsa... y endevant.

— Pássinho bé. — Pássinho bé.

D' un cop eixiren la Teresona, son pare y En Carles; la fustera y 'l del manyá ab una tia d' ella y la sastressa ab sa filla, y las qui jo accompanyava.

La meva xicota pel camí me va fer adonar del trajo de la fustera. Ni ab lo vestir dissimulava sas fúnebres aficions. Duya mocador de pita blanch ab cenefa y dibuix negres; cos y faldillas negres ab una pluja de topos blanchs, guarnit son baix ab tres passas de trenzilla blanca serpentejada, lo meteix que l' vol de sas mánegas; botinas de xarol negres repuntadas ab torsal blanch, y bano de paper, negre 'l fons del país y cendrós lo grupo de figuras que l' omplia.

— Sembla filla d' un sepulturer, deya la sastressa, obrint las ventallas.

— Ni que portés mitj dol, afegí una xicota.

— ¿Ja sou aquí?... ¿Y qué tal?... ¿Com ha anat? preguntá 'l sastre.

— Pot pensar... — Pots pensar... — Molt bé, eh...?

— Bueno, donchs... Deixaré la « Corona » per un altre rato... y ara... ¿Com tenim lo sopar? ¿Si ets servit, noy!... Perque jo...

— Ah, sí... té rahó... Pues...

Y 'm despedí de tots fins al endemá.

JOAN PONS Y MASSAVEU

QUÉ MÉS....?

Digué 'l galan á sa donzella hermosa:

— ¿Qué vols de mon amor?

Y ella, baixos los parpries, vergonyosa,

— Vull, li digué un tresor.

L' amant segueix lo mon per pla y per serra

y 'l tresor li dugué:

mes ella, sempre 'ls ulls clavats en terra,

— No 'n tinch prou, — li digué.

— ¿Qué vols més, donchs, de mon amor, aymia?

— Vull que 't conegue 'l mon.

Al cap d' un temps son aymador venia

de llors voltat lo front.

Y: — Encara, la donzella ruborosa,

no 'n tinch prou, — li va di'.

— ¿Qué vols ara de mí? — La més hermosa estela del matí.

L' amant sortí; mes quant la blanca albadá
 llustrejaba en lo cel
 y l' estela brillant lluhia penjada
 en lo lluminós vel,

trobaren al galan que agonisava,
 ab un punyal al pit,
 y al temps que sa mirada s' entelava
 al cel alçava 'l dit;

y deya á cau d' orella á sa estimada:
 — Me 'l vares demanar
 lo bell estel que du la matinada;
 ara 'l vaig á cercar.

SEBASTIÀ TRULLOL Y PLANA

LOS NIBELUNGS

Poema heróych d' Alemania

(Continuació)

XVI

COM ASSESSINAREN Á SIEGFRID

Los arditos cavallers Gunther y Hagen anaren á la cassera ab intencions las més deslleals. Ab sas aceradas llansas fingian perseguir onsos, sanglars y bissons. ¿A qué més podian atrevirse?

Entre mitx d' ells cabalcava Siegfried ab soperba apostura portant queviures de tota mena. Aprop d' una font d' ayga regalada ell debia perdre la vida: aixís ho havia volgut Brunhilda, la real esposa de Gunther.

L' indomable guerrero aná á trobar á Kriemhilda, Se carregaren en cavalls de bast sas robas de cassa; aixís com també las dels seus companys, y 's disposaren á passar lo Rhin. Jamay Kriemhilda restá tan afligida.

Y besant en la boca á sa estimada li digué: — Fasse Deu que 't pugua tornar á trobar ab bona salut, y que aixís mateix tos ulls pugan revéurem. Procura distreure l' anyoransa ab tos bons parents; jo no puch restar aquí.

Ella pensá en tot lo que havia contat á Hagen, però no gosá confessarli. Y la noble reyna rompé á plorar lamentant lo dia en que nasqué. Aquella dona, sens parió per sa bellesa, vessá llágrimas en abundancia.

Y aixís digué al guerrero: — Desisteix d' aquesta cassera. Aquesta nit he tingut un somni de mala astrugancia; com si dos sanglars salvatjes te perseguissen entre las bardissas; y las flors se tornavan rojas. En veritat te dich qu' es ben gran l' angoixa que 'm fa plorar.

Temo com may las maquinacions dels enemichs; podem haver agraviat á algú que per aixó nos haurá jurat un odi á mort. Roman aquí, estimat senyor, puig mon amor t' ho aconsella.

— Estimada volguda, dintre de ben pochi dias estaré de retorn. Persona no coneix que pugua guardarme rencor. Tots los teus parents m' estiman per igual, y en veritat qu' altra cosa no mereixo d' ells.

— No, mon senyor Siegfried; temo que sucumbéis, puix qu' he tingut un somni malastruch com si duas montanyas cayguessen al teu dessusbre y no degués véuret may més! Oh! si tu vols deixar-me, la pena m' entrarà fins al fons del cor.

Y estrenyent entre sos brassos aquella dona de tan raras virtuts, cobrí son hermosissim cos de los més tendres petons. Després se doná pressa á separarse d' ella pera partir. Ay! després d' aquell moment ja no torná á véurel viu. Cavalcaren cap á un bosch endinzat; molts ágils cavallers seguiren á Gunther y Siegfried en la diversió. Gernot y Giseler volgueren restar en lo palau.

Més enllá del Rhin molts cavallers anavan á la devantera portant als cassadors pa, vi, viandas, peix y altres provisions qu' un rey tan opulent debia tenir en abundancia.

Los cassadors, ardits é impetuosos, acamparen á la entrada d' un gran bosch, no lluny dels caüs de las bestias salvatjes. Quan se disposavan á cassar en una gran planuria, arribá Siegfrid, de lo qual s' avisá al rey. De tots cantons los companys de cassera esperavan atents. L' ardit cavaller Siegfrid los parlá: — Braus y atrevits companys, ¿quí nos ha d' ensenyar lo rastre de las feras?

— ¿Voleu que nos separem aquí, abans de comensar la batuda? respongué Hagen. D' aquesta manera podrém coneixer qui es lo més bon cassador, en aquesta expedició á través del bosch.

Partirém la gent y 'ls gossos, y cadascú anirá allí hont li plagui. Y allavors qui haurá fet més bona cassera rebrá nostras enhorabonas.— Poch temps los cassadors permanesqueren plegats.

Siegfrid digué: — No tinch de menester gossos, llevat d' un cuniller ben ensenyat á seguí 'l rastre á las bestias entre 'ls arbres. Anem á fer bona cassera, digué l' espós de Kriemhilda.

Un vell cassador prengué un cuniller qu' en poch temps conduí 'l capitost al endret hont se trobava la cassa. Los demés mataren tot quant s' aixecá, tal com ho fan tots los bons cassadors de nostres dias.

Quantas pessas aixecava 'l gos eran aterradas per la má de Siegfrid, l' indomable héroe de Niderlant. Son cavall corria ab tanta lleugeresa que res li escapava, per qual motiu tots celebravan al cavaller.

En tots los exercicis era destre sobremanera. La primera pessa que matá fon un sanglá. Prompte trobá un lleó gegantí.

Lo gos feu aixecarlo, y 'l cavaller ab son arch despará una fletxa qu' atravessá al lleó; la fera 's precipitá sobre 'l cassador, però no pogué fer més que tres salts. Los companys de Siegfrid lo felicitaren.

Després y en molt poca estona aterrá un bisson y un cervo ab barba de boch, á més de quatre toros salvatjes.

Son corcer corria ab tanta rapidesa que res li escapava. Las damas y 'ls cervos may li faltavan.

Lo cuniller trobá un enorme sanglá. Al comens de sa carrera lo cassador s' atravessá en son camí. Furiós, l' animal, va precipitarse sobre 'l cavaller.

L' espós de Kriemhilda lo ferí ab la espasa com cap altre cavaller ho hauria sabut fer. Morta la fera, retiraren al gos. Aquestas maravellas foren conegudas de tots los burgonds.

Los cassadors li digueren: — Feunos mercé, Siegfrid, de reservar una part de la cassa, perque sinó aneu á despullar per complert la montanya y 'l bosch. A tals paraulas lo valerós cavaller esclatá en riallas. De totas bandas se sentian los crits. Era tan gran lo rebombori de personas y gossos, que las montanyas y 'ls arbres retornavan l' eco. S' havian deslligat vint y quatre parells de gossos.

Gran número d' animals perderen la vida. Los burgonds cregueren obtenir l' honor de la cassera; però aixó ja no fou possible aixís que veieren arribar al fort Siegfrid á la foguera del campament.

La cassera estava pera acabar, però no havia del tot finit. Los que s' atansavan al foch portavan en abundancia pells de animals. No foren poch los quéviures que 's disposaren pera tan brillant corteig.

Lo rey feu anunciar als cassadors de noble estirpe que 's disposava pera anar al repás. La trompa soná ab fort accent una sola vegada á fi de fer á saber als que 's trobessen lluny que 'l noble príncep estava a la taula.

Un dels cassadors de Siegfrid digué: — La trompa nos avisa pera que 'ns acostem al campament. Vaig á tornar la resposta. Y de tots cayres lo só del corn cridava als cassadors.

Siegfrid contestá: — Sortim de la selva. Y son cavall corria lleugerament; sos companys lo seguian. Ab sos crits feren aixecar una bestia terrible; un onso dels més ferotjes. Lo cavaller, girantse, digué:

— Vull donar una broma á mos companys. Enjegueu al cuniller; veig un ós que nos acompanyará al camp. Si no 's dona pressa en posarse á salvo no 'ns ha d' escapar.

Atiaren al gos; l' onso fugí. L' espós de Kriemhilda volgué guanyarli l' aventatja, mes la bestia 's refugiá en un ras d' arbres arrancats; la persecució era impossible. Lo vigorós animal estava ben cert d' estar fora del tret dels cassadors.

L' hermós y arrogant cavaller baixa de cavall y 's llença cap á l' onso, al qual no fou ja possible escapar. L' héroe lo subjectá, y sens que rebés una sola ferida, en un moment lo lligá.

Ni ab las urpas ni ab las dents pogué fer res al guerrer; estacá á la bestia á la sella, y tornant á pujar á cavall ab inconcebible audacia lo portá á la foguera del camp; aixó era tan sols una joguina pera aquell intrépit cavaller.

Cavalcava cap al campament ab una actitud verdaderament digna d' un príncep; sa llansa era ferma, llarga y d' ampla fulla; sa hermosa espasa li arribava fins als esparons. Lo cavaller portava ademés un magnífich corn d' or roig.

May s' ha sentit á parlar d' un millor equipatge de cassa. Portava un vestit tot negre y una caputxa de zibelina, d' incomparable riquesa. Son buyrach penjava de riquíssims cordons y anava cobert d' una pell de pantera á causa de sa flyre esquisida. Portava també un arch que debia montarse ab una palanca quan no era ell mateix qui ho feya. Son vestit anava adornat de dalt á baix ab pells de lince, y sobre tan ricas pells l' or brillava en los costats del atrevit cassador.

També portava Balmung la llarga y hermosa espasa. Era tan ben trempada que quan queya sobre un capell, lo partia sens gran esforços. Son tall era dels millors. L' arrogant cassador estava alegre com may.

Ja que dech fer una relació exacta, sapiguen que son buyrach estava plé de fletxas qual ferro, de la llargaria de la má, s' insertava en la fusta ab láminas d' or. Tot lo qu' era atravesat per aquestas fletxas debia morir á no tardar.

Lo noble cavaller anava dónchs cavalcant ab sa magnificencia. Quan la gent de Gunther lo veieren acostarse, corregeren á son encontre pera aguantarli 'l cavall. Portava lligat á la sella l' ós enorme y terrible.

Quan baixá del cavall deslligá la corda que fermava las potas y 'l morro del animal. Los gossos al contemplarlo lladravan fent gran soroll. L' animal feya esforços per tornar á la selva, lo qual espantava als cassadors.

Aquell rebombori feu escapar al ós cap á la cuyna. Oh! Cóm fugian los cuyners ben lluny del foch! No 's tombaren pocas calderas ni 's derribaren pocas atxas, trobantse ricas viandas entre la cendra. Los capitans y llur gent saltaren de sos setis.

L' ós comensá á irritarse. Lo rey maná qu' enjuggessen tota la canilla de gossos qu' estava subjecta ab cordas. Hauria sigut un dia de gran alegría si hagués acabat bé.

Sens més tardansa ab archs y picas corregeren lleugers en persecució del animal, mes com hi havia tants gossos ningú gosava tirarli. Los crits de tothom feyan estremir la montanya.

L' ós emprengué la fugida devant dels gossos. Ningú podia seguirlo sinó 'l marit de Kriemhilda que 'l assolí, espasa en má, y 'l ferí de mort. Lo mónstruo fou portat aprop de la foguera.

Los que aixó contemplavan deyan qu' era un home molt fort. Los companys de cassera foren pregats d' acostarse á taula, y molt numerosos s' assegueren en un bell prat. Ah! Quán ricas viandas foren servidas á tan braus cassadors!

Los copers que devian servir lo vi ho feyan molt poch á poch. Per lo demés los cavallers no podian estar millor servits; á no contarse entre ells un cor deslleal, aquests cavallers haurian estat á cobert de

tota vergonya. Siegfrid, lo senyor, digué: — M' estranya que ja que 'ns serveixen tants plats de la cuyna no 'ns ofereixen vi. Si no 's serveix millor als cassadors, no pendré part en cap més cassera.

M' he fet mereixedor de que 's tinga ab mi més atenció.— Lo rey desde el seti en que estava assegut va respondre ab falsa: — De bona gana esmenaré tot alló en que s' os haje faltat avuy. A Hagen 's deu que 'ns morim de set.

Hagen de Troneje digué: — Estimat senyor, jo creya que la cassera se celebraria avuy en lo Spehtshart; allí he enviat lo vi. Si avuy sofrim aquesta molestia, evitaré que 's repeteixi d' avuy en devant.

Lo niederlandés respongué: — ¡Ah! ¡Cóm ho podeu sofrir! Set bestias de carga deurian haver portat aquí lo vi clar y l' hidromel, y si aixó hagués estat impossible, ¿per qué no us feyan acampar en las ribas del Rhin?

Hagen de Troneje respongué: — Cavallers nobles y valerosos, jo sé aprop d' aquí una font regalada y á fi de que no us molesteu més, allí anirém. — Aquest avís debia ser fatal pera molts cavallers.

Aquell home atrevit no tenia l' ánima á propòsit pera endevinar la traició. Plé de virtuts, era estrany á tota falsedat. Molts debian sentir pena per sa mort y no treuren cap aventatje.

La set abrusava á Siegfrid. Maná aixecar promptament la taula, á fi de dirigirse á la font. Hagen doná aquest consell ab las més pérfidas intencions.

Traduhit per ALBERT PUIGDOLLERS

(Seguirá)

LLIBRES REBUTS

Barcelona en la mano. — Guia de Barcelona y sus alrededores por J. Roca y Roca. — L' editor d' aquesta ciutat D. E. López acaba de publicar aquesta Guia que ve á satisfacer una verdadera necessitat pera 'ls forasters que visitan Barcelona. Sols l' activitat y fermesa de carácter del Sr. Roca podian sortir bé del empenyo de portar á cap una obra tan completa com aquesta. Realment, tenint aquest llibret pot dirse que 's té Barcelona á la má; tan clar resulta 'l sistema adoptat en la Guia, que qualsevol al obrirla 's forma l' idea exacta de la nostra capital, y troba en un moment lo plan que més li convé para recórrela segons lo temps de que pot disposar. Las descripcions dels principals monuments son fetas ab tota conciencia, y la major exactitut acompanya las indicacions del autor. Pera la millor comprensió, la Guia conté una série de planos generals y parciais esmeradament litografiats, que serveixen admirablement pera orientar al qui no es coneixedor de la localitat.

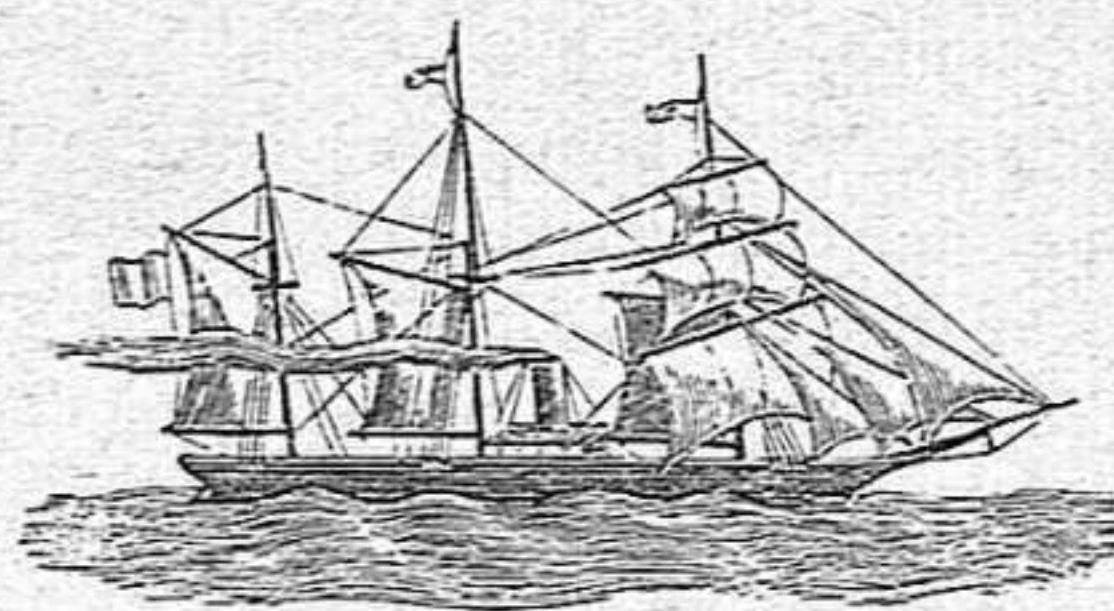
Aquest volum, enquadernat en percalina, se ven al preu de 14 rals en las principals llibrerias.

Com l' anell al dit. — Proverbi en tres actes per Joaquim Riera y Bertran. — Aquesta comedia, que tan bon éxit ha tingut en lo Teatro Catalá, ha sigut publicada per l' Arxiu Central Líric-Dramátich de D. Rafel Ribas. Judicada favorablement per lo nostre públich, res hem de dir sobre la seva publicació, sinó fixar l' atenció dels lectors sobre la carta-dedicatória á D. Teodor Vilar en que l' autor parla de la crítica de la seva última producció.

Judith de Welp. — Tragedia en tres actes y en vers, per Angel Guimerá. — L' éxit extraordinari obtingut últimament ab aquesta tragedia en lo Teatro Catalá, ben merecut per cert, fá que al publicarse 'ns fem l' obligació de recomanarla novament als nostres lectors. L' estudi qu' hem insertat en los dos últims números d' aquesta ILUSTRACIÓ sobre tan important producció, haurán fet coneixer als qui no l' hajan vista representada, tot lo valor de la nova tragedia; per lo tant, no hi hem d' afegir ni una paraula més. Per altra part, fora inútil, perque basta llegirla per admirarla.

VAPORS - CORREUS DE LA

ABANS DE A. LOPEZ Y C.^a

COMPANYIA TRASATLÁNTICA

ABANS DE A. LOPEZ Y C.^a

SERVEY PERA PUERTO-RICO, HABANA Y VERACRUZ

Servey pera COLON y PACÍFICH

Sortidas	Barcelona..	los dias	5 y 25	de cada mes.
	Valencia..		5	
	Malaga..		7 y 27	
	Cádiz..		10 y 30	
	Santander..		20	
Coruña..		21		

Los vapors que surten los dias 5 de Barcelona y 10 de Cádiz admeten cárrechs y passatjers pera LAS PALMAS (Gran Canaria) y VERACRUZ.
Los que surten los dias 25 de Barcelona y 30 de Cádiz, y 'is que surten lo 20 de Santander y lo 21 de

Coruña, enlassant los serveys antillans de la mateixa Companyia Trasatlántica en combinació ab lo ferro carril de Panamá y linea de vapors del Pacífich prenen cárrech á flete corregut pera 'ls següents punts:

- Litoral de Puerto-Rico.—San Juan de Puerto-Rico, Mayagüez, Ponce y Agudilla.
- Litoral de Cuba.—Santiago, Gibara y Nuevitas.
- América Central.—Sabanilla, Colco y tots los principals ports del Pacífich, com Punta Arenas, San Juan del Sur, San José de Guatemala, Champerico, Salina Cruz.
- Nort del Pacífich.—Tots los ports principals desde Panamá á California, com Acapulco, Manzanillo, Mazatlan y San Francisco de California.
- Sud del Pacífich.—Tots los ports principals de Panamá á Valparaíso, com Buenaventura, Guayaquil, Payta, Callao, Arica, Iquique, Caldera, Coquimbo y Valparaíso.

Rebaixas á familias.—Preus convencionals pera estatjes de luxo.—Rebaixas de passatjes d'anada y tornada.—Billets de 3.ª classe pera l' Habana, Puerto-Rico y sos litorals á 35 duros.
De 3.ª preferent ab més comoditat á 50 duros pera Puerto-Rico y 20 duros pera Espanya.

Lo 25 de Mars sortirà d'aquest port LO VAPOR

ALFONSO XII

pera CÁDIZ, escalas y demás serveys corresponents.

Consignataris: senyors D. Ripol y Companyia, plassa del Palau, cantonada al carrer de la Marquesa.

Nota. Aquesta agencia pot facilitar directament als cargadors los medis de assegurar las mercancias y efectes trasportats per los vapors de la Companyia, fins á verificar la entrega de certas mercancias y efectes en los punts de consignació.

Aquesta llegendeta en vers, elegantment ilustrada ab 25 láminas fototípicas y diferents grabats, tot tirat ab varietat de tintas sobre magnífich paper Japon, formarà un volumet ricament enquadernat que 's publicarà immediatament y del qual se n'está fent una curtíssima tirada.

A pesar del luxo inusitat de l'obra, las personas que desitjen adquirirla poden suscriureshi desd' ara en l' Administració de LA ILUSTRACIÓ CATALANA, al preu de 40 rals.

Los suscriptors á LA ILUSTRACIÓ CATALANA obtindrán una rebaxa de la meytat de preu, podent per lo tant adquirirla per sols 20 rals.

Una edició especial de la mateixa obra, feta sobre pergami, 's reservarà pera las personas que 's suscrigan abans de la publicació, á rahó de 100 rals l'exemplar.

PUBLICACIONES CATALANAS

	Mes	Trimestre	Semestre	Any
LA ILUSTRACIÓ CATALANA.	6 rals	18 rals	32 rals	60 rals
LA RENAJXENSA, Diari de Catalunya. 2 edicions. 8 >	24 >	48 >	96 >	
LA VEU DEL MONTSERRAT. Setmanari vigatá. . 2 >	6 >	12 >	20 >	
L' AVENS. Revista quinzenal de literatura y art. . >		12 >	20 >	
REVISTA LITERARIA. Periódich mensual. >			12 >	

ESCRITOS ECONÓMICOS

DEL

Excmo. Sr. D. JUAN GÜELL Y FERRER

Aquest elegant volum se troba de venda en las llibrerías de Mayol, carrer de Fernando; Barcelonesa, Llibreteria; Verdaguier, Rambla del Mitx; Niubó, Espasera; y Puig, Plassa Nova.

HISTORIA DEL AMPURDAN

ESTUDIO DE LA CIVILIZACION EN LAS COMARCAS DEL NOROESTE DE CATALUÑA

POR D. JOSÉ PELLA Y FORGAS

Se publica en fascicles de 100 planas á 3 pessetas quiscun y 's ven en las principals llibrerías de Barcelona y Girona. Per l' Alt Ampurdá E. Trayter, Figueras; pel Baix Ampurdá J. de Carreras, La Bisbal.

TALLERS DE REPRODUCCIONS ARTÍSTICAS

212 — GRANVIA — 212
BARCELONA

THOMAS

14 — CANUDA — 14
BARCELONA

FOTOGRAFAT Y FOTOTIPIA

Reproduccions tipogríficas de dibuixos de totes classes, cartas geogríficas, planos, música, estampéria, fondos d' accions, etz., etz.

PROCEDIMENT NOU DE GRABAT QUÍMICH

pera la reproducció directa d' objectes presos del natural, vistas, monuments, quadros, aquarelas bronzes, medallas, tapicerías y tota classe de catálechs artístichs é industrials

LA ILUSTRACIÓ CATALANA

Desitjosa aquesta Empresa de complaure als suscriptors, ha encarregat á un acreditat taller d' enquadernacions la confecció de luxosas tapas, tant pera enquadernar los números corresponents al any passat com pera l' exposició de números solts, que pot oferir en Barcelona al preus següents:

TAPAS ab dibuixos daurats y negres, cantoneras y claus de metall, llom de xagri y tela inglesa, propias pera casinos, cafés, etc., etc..	Rs. 36
ENQUADERNACIÓ del volum del passat any ab tapas de gran luxo.. . . .	> 36
TAPAS solas, tela inglesa, pera l' enquadernació de volums.	> 22
Además podem oferir alguns exemplars que quedan de la colecció completa de LA ILUSTRACIÓ CATALANA als preus de	
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, enquadernada (3 volums).	> 324
COLECCIÓ COMPLETA dels quatre anys, sense enquadernar.	> 220

Las demandas se dirigen á l' Administració, Jovellanos, 2, principal.—BARCELONA

Reservats los drets de reproducció artística y literaria

Imp. de F. Giró, Granvia, 212 bis (prop la Universitat)

S' envian números de mostra fora de Barcelona

Lo present número está imprés ab tinta de la fábrica de C. Lorilleux y C.^a